

Kunnskap om Porsgrunn

Vedtatt i Bystyret 25.09.2024

Sak 101/24

PORSGRUNN KOMMUNE

Innhold

Befolkningsutvikling i Porsgrunn	4
Økonomisk bærekraft	7
Oppvekst, utdanning og kompetanse	8
Næringsliv og sysselsetting	10
Digitalisering og innovasjon	11
Byutvikling og attraktivitet.....	13
Bolig	16
Sosial bærekraft	18
Folkehelse	19
Kultur, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv	20
Utenforskap	24
Demokrati og deltakelse	26
Klima- og miljømessig bærekraft	28
Klima	29
Livet på land og i vann	31
Kommunen som organisasjon	33
Kommuneøkonomi	34
Samfunnssikkerhet og beredskap	36

Innledning

I løpet av det neste året skal vi i Porsgrunn kommune lage en ny samfunnsdel av kommuneplanen. Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens viktigste styringsverktøy. Det er i samfunnsdelen bystyret bestemmer hvilke områder som kommunen skal prioritere og hva som skal satses på i et langsiktig og overordnet perspektiv. Samfunnsdelen er førende for kommunens tjenester, arealsatsinger, og for andre planer og for prioriteringer som gjøres i handlingsprogram og budsjett.

For at vi skal kunne ta de beste beslutningene og gjøre riktige prioriteringer i samfunnsdelen, er det viktig at vi har kunnskap om de områdene vi skal mene noe om. Dette kunnskapsgrunnlaget skal bidra til å gi kunnskap om hva som er status i Porsgrunn kommune i dag, i tillegg til å trekke frem noen av utfordringene og mulighetene som vil møte oss i fremtiden.

Kunnskapsgrunnlaget er bygget opp rundt fem hovedkapitler, og finnes både som et dokument og som en nettside. Det første kapittelet beskriver hvordan

befolkningsutviklingen i Porsgrunn vil bli i et langsiktig perspektiv. Utviklingen her vil prege de fleste andre områder i kommunen fremover. Videre følger tre hovedkapitler som er bygget opp om bærekraftsdimensjonene som ligger til grunn for FNs bærekraftsmål: **økonomisk bærekraft, sosial bærekraft og klima- og miljømessig bærekraft**. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Det siste kapittelet omhandler **Porsgrunn kommune som organisasjon**, som retter fokus inn mot hvordan kommuneorganisasjonen skal virke i Porsgrunnsamfunnet i tiden fremover.

Hvert av de fire siste hovedkapitlene har en rekke underkapitler som beskriver samfunnstemaer som det er viktig å kjenne til utviklingen av fremover. Her gis en bekrivelse av hvert tema i tillegg til hvilke utfordringer og muligheter som vil møte oss innenfor dette temaet.

Kunnskapsgrunnlaget er ikke ment å være en fullstendig rapport eller analyse av alle temaer eller områder som kan være interessante å vite noe om. Vi har forsøkt å avgrense antall temaer og lengde på innhold, for at kunnskapsgrunnlaget skal være mest mulig tilgjengelig og synliggjøre det som er mest vesentlig for å lage Samfunnsdelen. Det er flere steder henvist til nettsider, rapporter, planer eller andre kunnskapsgrunnlag som man kan lese for å gå mer i dybden.

Kunnskapsgrunnlaget er utarbeidet av fagpersoner innenfor de ulike temaene og av prosjektgruppa for arbeidet med samfunnsdelen. Innspill til hvert av temaene har også kommet fra et arbeidsverksted der over 50 av kommunens virksomhetsledere deltok og fra interne høringsrunder i kommuneorganisasjonen. I tillegg har Porsgrunns folkevalgte gitt innspill gjennom en digital samling hvor administrasjonen presenterte hovedfunnene i kunnskapsgrunnlaget.

Befolkningsutvikling i Porsgrunn

Demografi er et uttrykk man vanligvis benytter for å beskrive og analysere befolkningen for et geografisk område, i tillegg til dens aldersmessige, kulturelle og sosiale utvikling som gruppe. Når vi skal planlegge og dimensjonere fremtiden i norske kommuner, vil demografien legge viktige premisser.

Befolkningsframskrivninger er et viktig verktøy for planlegging og kunnskap om fremtiden. Statistisk sentralbyrå utarbeider jevnlig framskrivninger for hele landet, samt kommunene. Dette gir en pekepinn på forventet utvikling i befolkningen, basert på nasjonale forhold samt europeisk og global utvikling, som i stor grad påvirker nettoinnvandringen til landet.

Endringer i folketall og variasjoner i befolkningssammensetning har betydning for tilgangen til arbeidskraft og bidrar til å forklare geografiske forskjeller i blant annet sysselsetting og utdanningsnivå. Befolkningsendring påvirker sysselsetting, skattegrunnlag og offentlige utgifter. For eksempel vil utgifter til helse- og omsorgstjenester øke med antallet eldre, mens utgifter til skole og barnehage øker med antall barn.

Regjeringens rapport om regionale utviklingstrekk for 2023 viser følgende:

- Høy vekst i folketallet i 2022, og at dette i høy grad skyldes krigen i Ukraina som medførte det høyeste antall innvandring til Norge i løpet av et år noensinne
- Fortsatt sterke vekst i de mest sentrale delene av Norge

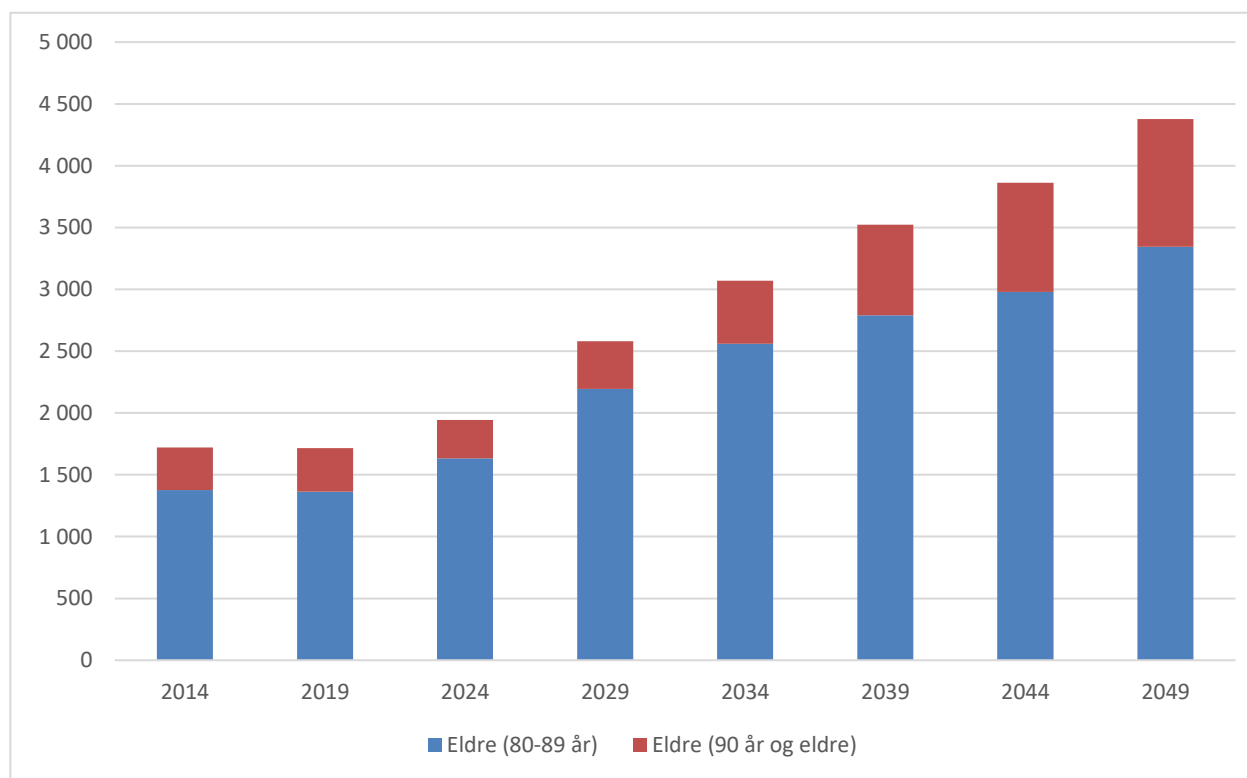
- Vedvarende flytting fra mindre sentrale til mer sentrale kommuner.
- Antallet fødsler falt i 2022
- Antall dødsfall økte i 2022
- Andelen eldre er størst i distriktene.

Befolkningsutvikling i Porsgrunn

Det bor rett i overkant av 37 000 innbyggere i Porsgrunn kommune. Framskrivingene viser at Porsgrunn er blant kommunene som fortsatt vil oppleve befolkningsvekst i

årene som kommer, men at dette skyldes i hovedsak netto innvandring.

Frem til 2030 ventes antall eldre å øke med 350 personer i aldersgruppen 67-79 år, 800 i aldersgruppen 80 til 89 år og 71 i aldersgruppen 90 år og over. Veksten i disse aldersgruppene fortsetter til 2050.

Figuren over sammenligner historisk utvikling med fremskrevet utvikling i de to eldste aldersgruppene. Det fremgår tydelig at årlig vekst i antallet i gruppen 80-89 år har økt de siste årene og vil fortsette å øke de neste 20 årene. Vekst i antallet i gruppen 90 år og over vil stige gradvis utover i perioden.

Framskrivningene peker dermed mot en befolkningsutvikling med flere eldre og færre barn. Det reiser minst to hovedutfordringer.

1. Pleie og omsorg

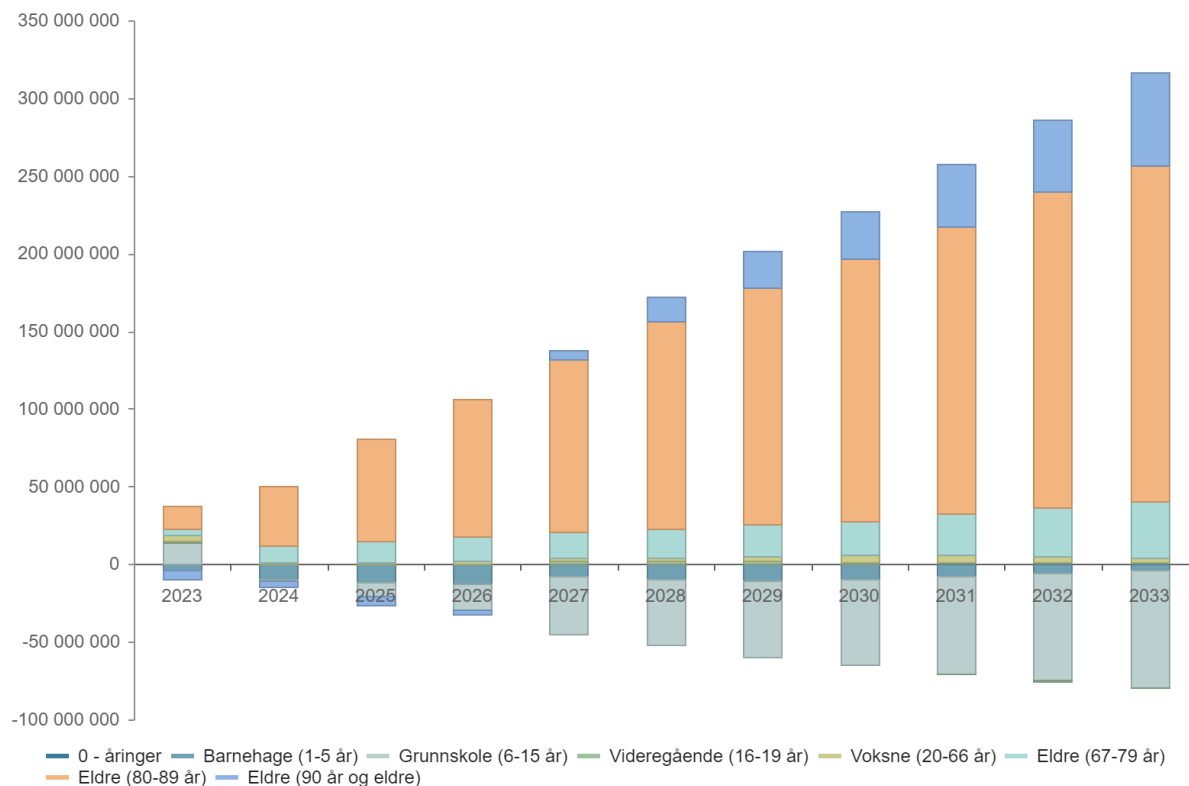
Store årskull vil de neste årene gå inn i 80-årene og blir del av en gruppe som tradisjonelt har større behov for kommunens tjenester. Innbyggerne lever stadig lengre og mange 80-åringer i dag har også bedre helse enn 80-åringer har hatt før. Friskere aldring kan bety at økningen i tjenestebehovet blir mindre, samtidig lever også flere lenger med kronisk sykdom, rusavhengighet og fysiske og/eller psykiske funksjonsnedsettelse. Demenssykdom er en økende samfunnsutfordring som i stor grad henger sammen med økt levealder. Flere eldre de neste årene vil utløse økt behov både for ansatte i hjemmesykepleie og institusjon, og store investeringer for å dekke behovet for institusjonsplasser. Porsgrunn har også et betydelig høyere antall brukere av institusjonsplasser i gruppen under 66 år enn sammenlignbare kommuner. Både tilgang på personell og økonomi kan bli begrensende faktorer her. Mens det i 2017 var fire personer i arbeidsfør alder pr. person over 67 år, vil det i 2060 være så vidt mer enn to. Tilgangen på kvalifisert helsepersonell vil bli lav i hele landet, og kommunene konkurrerer om den samme arbeidskraften og kompetansen.

Når kommuner skal vurdere tjenestekapasitet brukes ofte begrepet dekningsgrad. Dekningsgrad viser til andelen av befolkningen som til et gitt tidspunkt kan få en type tjeneste fra kommunen. For sykehjem tar man utgangspunkt i gruppen over 80 år. I Porsgrunn har vi i dag en dekningsgrad på ca. 16 prosent for sykehjem til denne aldersgruppen, med en driftskostnad på omtrent 364 millioner i 2023. Dersom Porsgrunn skal beholde samme dekningsgrad i 2040 vil det medføre en driftskostnad på omtrent 704 millioner til sykehjem, i tillegg kommer kostnadene med å bygge nye sykehjem. Med dagens dekningsgrad vil økningen i antall innbyggere over 80 år dermed føre til et stort vekstbehov i tjenesteleveransene. Utfordringen er dermed å utvikle tjenestene på en måte som gjør at man kan yte tjenester til flere uten større økning i ressursinnsats enn det er rom for.

2. Barn og unge.

Befolkningsframskrivningene innebærer at det må planlegges for en utvikling med færre barn i barnehage og skole. Færre barn og unge innebærer at kommunen tilføres mindre ressurser fra staten til å produsere tjenestetilbud for barn og unge. Kommunene har dermed behov for å redusere kostandene på oppvekstområdet. Opprettholdelse av et godt opplæringstilbud samtidig som man tilpasser kostnadene til inntektsnivået, krever langsiktig planlegging. Eksempelvis er det kostnadskrevende med halvfulle skoler og halvtomme klasserom. En god struktur som er robust for endring i barnetall er dermed sentralt for å lykkes.

Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) gjennomfører jevnlige beregninger av merkostnadene for kommunene av demografiske endringer. De anslåtte merutgiftene er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet på dagens nivå. Beregningene tar utgangspunkt i dagens utgiftsnivå og hvordan disse utgiftene fordeler seg på ulike aldersgrupper. Grafen under viser utvikling i demografikostnader de neste 10 årene.

Selv om prognosen viser en reduksjon i kostnader knyttet til barn og unge (0-19 år) på til sammen 78,5 mill. kroner, vil kommunen få økte utgifter knyttet til eldre (over 67 år) på 312,5 mill. kroner i samme periode. Til sammen vil endringer i befolkningssammensetningen i Porsgrunn kommune føre til en årlig økning i demografiutgifter, som i sum utgjør 237 mill. kroner akkumulert fra 2023 til 2033. De økte demografikostandene vil i noen grad kompenseres via inntektssystemet, men trolig ikke alt. Det innebærer at kommunene er avhengige av å produsere tjenester med en lavere ressursinnsats enn i dag.

Status

- Porsgrunn har 37 085 innbyggere per 1. kvartal 2023
- Det bor 7995 barn og unge (0-19 år), 22 270 voksne (20-66 år) og 6791 (67 år og eldre) i Porsgrunn
- Det har vært flere dødsfall enn fødsler siste fire år
- Det har vært positiv netto innvandring siste fire år

Utfordringer

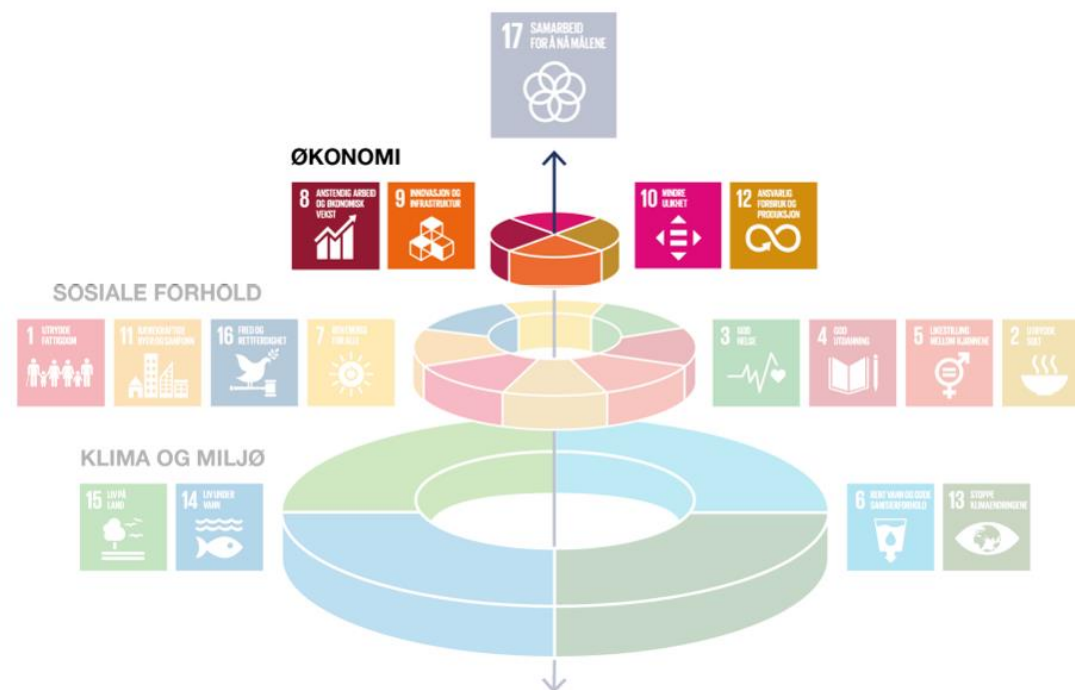
- Større pleie- og omsorgsbehov som følge av flere eldre i fremtiden
- Mindre tilgang på helsepersonell i forhold til tjenestebehovet som følge av aldersbæreevnen (forholdet mellom personer i arbeidsfør alder og eldre)
- Mindre ressurser til barn og unge
- Utfordrende å vri tjenestene fra barn og unge, mot eldre

Muligheter/styrker

- Flere friske eldre er en ressurs for Porsgrunnsamfunnet
- Velferdsteknologi kan bidra i å redusere behovet for tjenester
- Se på muligheter for å få flere til å stå i jobb lengre
- Samarbeid mellom det offentlige og frivilligheten
- Alternative boformer for personer med pleie- og omsorgsbehov
- Folkehelseiltak for flere friske leveår
- Helhetlig innsatstrapp på tvers av kommunalområder
- Flere skoler med geografisk nærhet og eldre bygningsmasse legger til rette for samlokalisering/sammenslåing

Økonomisk bærekraft

Økonomisk bærekraft handler om å sikre økonomisk trygghet for mennesker og samfunn. Økonomisk vekst kan være viktig for utvikling. Det kan skape nye arbeidsplasser og skatteinntekter til å betale for velferdstjenester som skoler og sykehus. Utfordringen er å gjøre økonomien bærekraftig, såkalt grønn vekst, slik at den både sikrer menneskers behov, og holder seg innenfor naturens tåleevner.

Oppvekst, utdanning og kompetanse

Porsgrunn kommune har i skoleåret 2023/2024 18 grunnskoler, hvorav 14 er kommunale og 4 private. Antallet grunnskoleelever har ligget relativt stabilt på rundt 4200 de siste årene. Vi har i gjennomsnitt færre elever per skole enn sammenlignbare kommuner (KOSTRA-gruppe 10), men flere enn for landet ellers. Selv om elevtallet har vært stabilt for kommunen samlet har utviklingen fordelt seg svært ulikt mellom de kommunale skolene. Enkelte skoler har hatt en vesentlig elevnedgang, mens andre har hatt opplevd vekst. Eksempelvis er elevtallet ved Langangen skole omkring halvert mellom 2018 og 2022. Grønli skole, Tveten barneskole og Kjølnes ungdomsskole har imidlertid opplevd betydelig elevtallsvekst etter 2018. Det er verdt å merke at noe av denne utviklingen kan skyldes endringer i skolekretsgrenser.

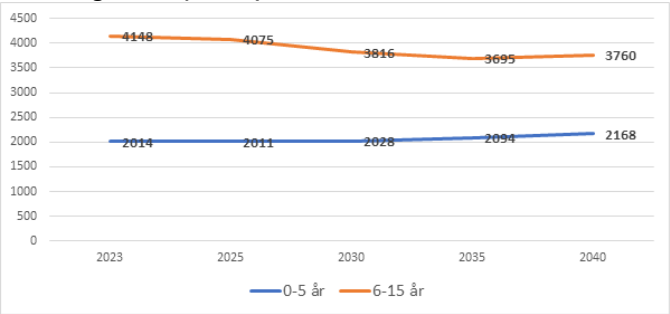
Når det kommer til barnehageområdet, hadde Porsgrunn 10 kommunale og 19 private barnehager i 2022. I 2022 var det 1672 barn i alderen 1-5 år som går i barnehage i Porsgrunn kommune, noe som tilsier 96,7 prosent i forhold til antallet barn i alderen 1-5 år. Dette er godt over landsgjennomsnittet på 93,4 prosent. Dette bør sees i sammenheng med at barnehagene i Porsgrunn selger en del barnehageplasser til nabokommuner, først og fremst Skien.

Porsgrunn kommune har gode resultater fra utdanningsdirektoratet sin foreldreundersøkelse for barnehagene i 2022. Vi ligger på landssnittet i alle kategorier, med unntak av "barnets trivsel" der vi ligger noe over. Resultatene har også vært stabile de siste årene. Hovedfunnene fra Utdanningsdirektoratet sin analyse av undersøkelsen viser at over 9 av 10 foreldre er fornøyd med barnehage tilbudet. De er spesielt fornøyd med barnets trivsel og trygghet på personalet, og noe mindre fornøyd med barnehagens mattilbud.

I perioden 2008 til 2023 har antallet barn i førskolealder (0-5 år) sunket med rundt 10 prosent, samtidig som antallet barn i grunnskolealder (6-15 år) kun har sunket med 3 prosent. I likhet med elevtallsutviklingen i skolene er det en stor skjevfordeling mellom skolekretsene. Ser vi på SSBs framskrivninger for antall barn frem mot 2040, ser det ut til at denne nedgangen er i ferd med å flate ut.

Figuren under viser at antallet førskolebarn vil holde seg stabilt frem mot 2030 for deretter å øke noe. Likevel ser vi at innen 2035 vil Porsgrunn ha rundt 450 færre barn i skolealder enn i dag. Det betyr at rundt 10 prosent av elevgrunnlaget forsvinner i løpet av 12 år.

Framskrivning av barn i grunnskole- (6-15) og barnehagealder (0-5 år).

Kilde: (SSB) 2023, Tabell 13600

Også den fremtidige utviklingen forventes å være skjevfordelt mellom skolekretsene. I tabellen nedenfor har vi beregnet antall barn i grunnskolealder (6-15 år) frem til 2033, skilt på skolekretser. I beregningen har vi forutsatt at antallet barn i førskolealder i 2023 er representativt for kullene fremover.

Framskrivning av barn i grunnskole- (6-15) fordelt på skolekretser.

Skolekrets	2023	2033	Endring	Endring i prosent
BREVIK	265	180	-84,6	-32 %
GRØNLI	432	318	-113,6	-26 %
KLEVSTRAND	295	243	-52,1	-18 %
BRATTÅS	294	247	-47,4	-16 %
MYRENE	424	381	-43,0	-10 %
Borge	477	444	-33,4	-7 %
LANGANGEN	45	42	-2,7	-6 %
STRIDSKLEV	492	467	-24,5	-5 %
TVETEN	409	392	-17,0	-4 %
VESTSIDEN	456	462	6,0	1 %
HEISTAD	507	526	19,4	4 %
Sum våre data	4096	3703	393	-9,6 %

Kilde: SSB/Folkeregisteret og GIS

Tabellen over viser at enkelte av Porsgrunns kommunes skolekretser kan forvente en betydelig nedgang i antallet barn i grunnskolealder de nærmeste årene. Eksempelvis vil skolekretsene Brevik og Grønli stå i fare for å miste over ¼ av barna i alderen 6-15.

Resultater fra eksamens karakterer i 10-trinn og samt nasjonale prøver i 5. og 8. trinn viser at Porsgrunn ligger gjennomgående noe bak landssnittet. Unntakene er engelsk på 5. trinn og lesing på 8. trinn, hvor vi ligger på snitt. I tillegg viser tall fra SSB at Porsgrunns innbyggere har et lavere utdanningsnivå enn landssnittet. Forskjellen er særlig stor når det gjelder lengre utdanningsløp. Telemark fylkeskommune skriver i «Kunnskap om Telemark» at et godt opplærings tilbud er

avgjørende for at barn og unge skal sikres en trygg og sunn oppvekst som kvalifiserer til et godt voksenliv med deltakelse i samfunns- og arbeidsliv, og påpeker at utdanningsnivået er et viktig tegn på hvorvidt en kommune har dette. Utdanningsnivået viser derimot til formell kompetansen og ikke nødvendigvis all relevant kompetanse. Den sier likevel mye om evnen til omstilling om sammensetning av arbeidsmarkedet.

Selv om Porsgrunn har lavere resultater i skolen og et lavere utdanningsnivå enn landet som helhet, viser tall fra Conexus insight at flere gjennomfører videregående opplæring etter 5/6 år i Porsgrunn (82%), enn i landet (80,5%) og Vestfold og Telemark (78,2%). Det at elever, læringer og lærekandidater gjennomfører et planlagt opplæringsløp er et overordnet mål og vil være viktig nettopp for å bidra til at innbyggerne kan få seg jobb og delta i samfunnet.

Utdanningsdirektoratet oppsummerer funn fra elevundersøkelsen for 2022 med at de aller fleste elever på 7. trinn, 10. trinn og vg1 svarer at de har et godt læringsmiljø med høy trivsel, støtte fra lærerne, faglig utfordring og mestring. Likevel oppgir flere elever enn tidligere at de ikke er motiverte for skolearbeid. I koronaperioden økte andelen elever som opplever mobbing på 7. trinn, mens andelen gikk ned på 10. trinn og vg1. I 2022 øker andelen som opplever mobbing på alle trinn. Elevundersøkelsen viser at andelen elever i Porsgrunnskolene som opplever at de har blitt mobbet på skolen er høyere enn både Vestfold og Telemark og landet. For 10. trinn gjelder dette 9,7%, mot 7,4% nasjonalt og 8,5% for Vestfold og Telemark, og for 7. trinn gjelder dette hele 12,9% av barn i Porsgrunn, mot 9,8% for fylket og landet. Det er satt i gang flere tiltak for å motvirke trenden. Samtidig viser elevundersøkelsen at elevene i Porsgrunn trives på skolen i like stor grad som resten av landet.

Normen for lærertetthet sier at det skal være maksimalt 15 elever per lærer på 1.-4. trinn og maksimalt 20 elever per lærer på 5.-10. trinn. Porsgrunn kommune oppfyller normen i skoleåret 2022-2023 på 5.-7. trinn med 18,9 elever per lærer (16,3 for landet), men ligger noe over i 1.-4. trinn med 15,6 (13,7 for landet) og 8.-10. trinn med 20,5, mot 17,8 for hele landet. Statistikken viser i tillegg at Porsgrunn har en gjennomsnittlig gruppestørrelse (antall elever per lærer) som ligger høyere enn landssnittet og gjennomsnittet for Vestfold og Telemark for alle trinn. Andelen elever med spesialundervisning har gått ned over flere år i Porsgrunn og ligger nå betydelig under landssnittet.

Ifølge NAV sin bedriftsundersøkelse for 2022 rapportert 1 av 4 virksomheter i Vestfold og Telemark at de ikke klarte å rekruttere ønsket kompetanse. Det aller største behovet ble rapportert å være innenfor helse- og sosialtjenester, varehandel og bygge- og anleggsnæringen. Telemark fylkeskommune skriver i sitt kunnskapsgrunnlag for det nye fylket at kompetansebehovene på lengre sikt er styrt av den generelle samfunnsutviklingen. Kompetansebehovsutvalget gjennomfører analyser for å gi en faglig vurdering av Norges fremtidige kompetansebehov. De har pekt på flere drivere for behovet fremover. Vi vil blant annet se et økende behov for helse- og omsorgstjenester som følge av en aldrende befolkning, og behov for kompetanse for å møte det grønne skiftet. Videre vil digitaliseringen av samfunnet og de teknologiske endringene føre til at mange jobber blir borte, noen vil endre innhold og nye jobbmuligheter vil oppstå. Dette må vi ta hensyn til i fremtidig planlegging for Porsgrunn kommune.

Utfordringer

- Porsgrunn vil ha rundt 450 færre barn i skolealder i 2035 enn i dag.
- Elevtallsutviklingen forventes å være skjevfordelt mellom skolekretsene, noe som tilsier at enkelte områder vil ha betydelig større nedgang enn andre.
- Resultater fra nasjonale prøver og eksamenskarakterer for Porsgrunn ligger gjennomgående under landssnittet.
- Innbyggere i Porsgrunn har et lavere utdanningsnivå enn landssnittet
- 1 av 4 bedrifter klarte i 2022 ikke å rekruttere ønsket kompetanse.
- Andelen elever i Porsgrunnskolene som opplever at de har blitt mobbet på skolen er høyere enn både Vestfold og Telemark og landet.
- Porsgrunn kommune opprettholder ikke lærenormen for alle nivåer i skolen.

Muligheter/styrker

- Flere gjennomfører videregående opplæring etter 5/6 år enn landet og fylket.
- Elevene i Porsgrunn trives på skolen i like stor grad som resten av landet

Kilder og mer om oppvekst, utdanning og kompetanse

- Analyse av oppvekstsektoren og utdanning i Porsgrunn
- Kunnskap om Telemark
- Utdanningsdirektoratet
- NAV sin bedriftsundersøkelse 2022
- Foreldreundersøkelse for barnehager 202

Næringsliv og sysselsetting

Det er per desember 2022 cirka 3 595 arbeidsgivere i Porsgrunn, og det har vært en økning de siste årene. Det er et bredt sammensatt næringsliv i Porsgrunn med fortsatt mye industri, med Universitetet i Sørøst-Norge lokalisert i kommunen, med mye handel/salg og med Porsgrunn kommune som største arbeidsgiver. I noen yrker er det en stor konkurranse om arbeidskraften. Dette gjelder blant annet helseyrker, fagarbeidere og ingeniører, og kampen om arbeidskraft vil trolig øke i fremtiden.

Næringslivet i Porsgrunn domineres i dag av prosessindustri. Mange av virksomhetene er lokalisert i Herøya industripark, som huser rundt 80 leietakere med til sammen 2 500 ansatte. For industrien er all infrastruktur på plass: damp, kraftnett, gassforsyning og havner. Det er derfor attraktivt for bedrifter å etablere seg i kommunen. Samtidig har antall arbeidsplasser i industrien blitt redusert med 21 % eller drøye 700 arbeidsplasser de siste ti årene. Porsgrunn er av NHO rangert som nummer to i landet med tanke på næringsvariasjon, og er i liten grad avhengig av enkelte bransjer eller et fåtall bedrifter. Det er kun Oslo som kan vise til en større variasjon.

Industrien er preget av strømintensiv produksjon og store klimagassutslipp, og står for noen av Norges største punktutslipp av klimagasser. For å nå Norges klimamål er det nødvendig med grønn omstilling og elektrifisering av eksisterende industri. Dette vil kreve tilgang på store mengder kraft og tilstrekkelig kapasitet på kraftnettet. Høye strømpriser grunnet situasjonen i Europa, kombinert med økt forbruk, utilstrekkelig nettkapasitet og lang utbyggingstid skaper usikkerhet.

Det er flere store bedrifter i Porsgrunn som ikke har lokale eiere, og som er del av internasjonale konsern. Bedriftene velger trolig å være i Porsgrunn av tre årsaker;

- at man har tilgjengelig areal og lokaler
- at man har tilgang på kompetanse og arbeidskraft
- at man har tilgang på tilstrekkelig fornybar kraft/ strøm til en fornuftig pris.

I tillegg har Porsgrunn og Grenland en kultur for industri, produksjon og skiftarbeid, samt at industrien har satt det grønne skifte på agendaen.

Det er viktig å jobbe med de rammefaktorene for å beholde bedriftene og for å tiltrekke flere arbeidsplasser. I 2022 utfordres alle disse tre områdene i Porsgrunn, dvs. det er økte strømpriser, det er konkurranse om nøkkelkompetanse og Porsgrunn har begrenset areal til nyetableringer.

I tillegg til økte strømpriser som følge av situasjonen i Europa er utilstrekkelig nettkapasitet en utfordring. Kapasitet på kraftnettet er en forutsetning for tilgang på kraft, uavhengig av kraftprisen i markedet.

Porsgrunn har til sammen 17 789 sysselsatte pr 3.kvartal 2022. Hvorav 71,7% i privat sektor, 21,2% i kommunal forvaltning og 7,1% i statlig forvaltning. Arbeidsplassene i privat sektor i Porsgrunn utgjør en høy andel og er derfor viktig for innbyggerne og for kommunen. Antall lønnsinntakere i Porsgrunn har økt med 1054 personer de fire siste årene, og den største økningen har kommet ifm. statlige jobber, bl.a. Forbrukertilsynet. Det er omtrent like mange som pendler inn og ut av kommunen, og det er hovedvekt av pendling innad i Grenlandsregionen. Likevel ser vi at det er en stor andel av mennesker i arbeidsfør alder som står utenfor arbeidslivet. Dette beskrives mer utdypende i kapittelet om utenforskap.

De aller fleste utlyste stillingene etterlyser fagkompetanse eller høyskole/ universitetskompetanse.

Men samtidig har antall arbeidstakere med kun grunnskole økt de siste årene, og det tyder på at mange bedrifter tar inn ufaglært arbeidskraft når de ikke får tak i kompetanse. Gapet mellom behovet for kompetanse og det store utenforskapet kan ses på som både en utfordring som vi må ta høyde for i årene som kommer, men også som en mulighet til å få flere til å kunne delta i samfunnet gjennom arbeid, utdanning eller annen aktivitet.

Utfordringer

- Porsgrunn står for noen av Norges største punktutslipp av klimagasser
- Det er en del usikkerhet knyttet til fremtidig tilgang på kraft og tilstrekkelig kapasitet på kraftnettet for å møte det grønne skiftet i industrien
- Færre personer i yrkesaktiv alder vil gi økt konkurranse om arbeidskraft. Spesielt helse- og omsorgssektoren vil behovet for arbeidskraft øke fremover
- Tilgang på kvalifisert arbeidskraft

Muligheter/styrker

- Porsgrunn er en attraktiv kommune å etablere seg for bedrifter innen industri, som følge av god infrastruktur
- Porsgrunn har stor variasjon i næringer, og er ikke avhengig av en enkeltnæring
- Samarbeid mellom næringslivet, kommunen og akademien

Digitalisering og innovasjon

Digitalisering i kommuner handler om å forbedre tjenester, effektivisere prosesser og styrke kommunikasjonen med innbyggerne. Ved å bruke digitale verktøy og teknologier søker kommuner å forenkle hverdagen for både ansatte og innbyggere. Dette kan inkludere implementering av elektroniske plattformer for offentlige tjenester, digitalisering av dokumenthåndtering, og utvikling av smarte løsninger for pleie- og omsorgstjenester, byplanlegging og infrastruktur.

Digitalisering muliggjør også bedre samhandling og informasjonsutveksling mellom ulike avdelinger innenfor kommunen. Ved å innføre moderne teknologier som skybaserte løsninger og databehandling, kan kommuner optimalisere intern drift og ressursallokering. Videre gir digitalisering muligheter for økt deltakelse fra innbyggerne gjennom plattformer for digital medvirkning og tilbakemeldinger. Dette bidrar til å skape mer åpne og transparente samfunn, hvor kommunikasjonen mellom borgere og det offentlige blir enklere og mer tilgjengelig.

Den overordnede visjonen for digitalisering i kommuner er å forbedre livskvaliteten for innbyggerne ved å tilby mer effektive, tilgjengelige og brukervennlige tjenester, samtidig som man bygger et solid fundament for bærekraftig og innovativ samfunnsutvikling.

Norge er blant de ledende landene i Europa når det gjelder digitalisering. Dette viser indeksen som måler digital modenhet i EU/EØS. Likevel er det utfordrende også her. Det forventes stadig mer av offentlige tjenester, og handlingsrommet krymper. For å gjøre mer for mindre må vi blant annet bruke ny teknologi, tenke innovativt og være villige til å endre oss. Digitalisering er

bare en del av løsningen. Digitaliseringsdirektoratet beskriver at for å møte større krav til en effektiv, brukervennlig og åpen forvaltning er det ofte ikke tilstrekkelig å digitalisere dagens tjenester og prosesser. I stedet må vi tenke nytt og løse våre samfunnsoppdrag på nye måter. Dette utfordrer etablerte måter å løse offentlige oppgaver på, men også hvordan alle i virksomheten jobber, hvordan den ledes, verdier og tankesett som eksisterer, prosesser, synet på medarbeidere og omgivelsene rundt oss.

I årene som kommer vil helsetjenesten stå overfor flere hjelpetrengende, mindre tilgang på helsepersonell og begrensede økonomiske ressurser. Dette krever nye måter å løse lovpålagte oppgaver på. Politiske dokumenter, nasjonale utredninger og stortingsmeldinger legger opp til at velferdsteknologi skal løse mange av utfordringene i fremtidens helsetjeneste.

Velferdsteknologi omfatter en rekke ulike tiltak, hvor digitale tilsyn, elektronisk medisineringsstøtte og GPS er noen eksempler. Mange former for velferdsteknologi bryter med tradisjonell organisering av helse- og omsorgstjenesten og introduserer teknologi på nye områder og med nye funksjoner. Teknologien utvikles i stor grad for eldre; en gruppe som tradisjonelt ikke har brukt avansert teknologi. Velferdsteknologi kan gjøre helsetjenestene bedre og mer effektive, men for å lykkes må alle aktører samarbeide, både de som utvikler teknologien, de som produserer den, og de som skal bruke den. Kompleksiteten i utvikling, utprøving og implementering av teknologi er krevende; helsetjenestens pasientenes og de pårørende sine behov skal ivaretas.

For ansatte medfører innføring av velferdsteknologi opplæring, endring av arbeidsrutiner og vilje til å utføre tjenester på nye måter. Teknologien må erstatte hele eller deler av en tjeneste for at gevinsten faktisk kan realiseres. Innføring av teknologi er arbeids- og ressurskrevende i implementeringsfasen, men kan spare tid og ressurser for helsepersonell når det er innført. Samtidig kan innføring av teknologi føre til at det er behov for ansatte med teknisk kompetanse, som kan montere, reparere og drifte de ulike teknologiene.

Telemark er et viktig industrifylke med godt utviklet prosessindustri og stor eksport, som i hovedsak er lokalisert på Herøya i Porsgrunn. For å nå målene for reduksjon av klimagassutslipp må også industrien gjennomgå en storstilt omstilling mot en produksjon der vekst og utvikling skal skje innenfor naturens tålegrenser, også kalt "det grønne skiftet". Dette krever både arealer og kraft, som har blitt beskrevet tidligere i dette kunnskapsgrunnlaget som en utfordring, men det vil også kreve kompetanse innen IKT-feltet og digitalisering, samt evnen til å innovativt for å gjøre ting på nye måter.

Utfordringer

- Digitalt utenforskap, både for brukere av ny teknologi eller digitale løsninger, men også for de som skal bruke dette i sitt arbeid
- Sikkerheten utfordres når tjenester skal gjennomføres digitalt, spesielt med tanke på tjenester innen helse- og omsorgssektoren når tjenester skal leveres på nett
- Det er en risiko for at kommunen og andre aktører ikke har tilstrekkelig kompetanse innen digitalisering/IT

Styrker/muligheter

- Bruk av automatisering og nye teknologiske/digitale løsninger for å drive tjenester mer effektivt og til bedre kvalitet
- Mer effektivitet og bedre utnyttelse av ressurser ved å automatisering og selvbetjeningsløsninger for ulike saksbehandling
- Økt kunnskap om digitalisering, teknologi og kunstig intelligens
- Nye digitale plattformer kan bidra til mer deltakelse og økt demokratisering av samfunnet
- Nye digitale løsninger muliggjør virksomheter tilgang på ressurser som tidligere ikke var mulig

Kilder og mer om digitalisering og innovasjon

- [Én digital offentlig sektor - Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019–2025](#)
- [Hva er digital transformasjon?](#)

Byutvikling og attraktivitet

En kommune skal være attraktiv for både nåværende og fremtidige innbyggere, besøkende og næringsdrivende. Byutvikling er prosesser for å styre utvikling i byer. Med god byutvikling er det mulig å bidra til å løse de store utfordringene fremover, knyttet til alt fra folkehelse til naturtap og klimagassutslipp.

En attraktiv by kjennetegnes av levende gater og møteplasser. Byutvikling som fremmer både gode møtesteder og fysisk aktivitet er avgjørende for å håndtere folkehelseutfordringer. Byens utforming har stor innvirkning på aktivitetsnivået, som generelt er for lavt i befolkningen og synker med alderen ifølge folkehelseoversikten. Handlingsplanen for fysisk aktivitet (2020) har som mål å fremme et mer aktivitetsvennlig samfunn og øke fysisk aktivitet for bedre folkehelse. Et av fokusområdene er å skape gå- og aktivitetsvennlige nærmiljøer gjennom helhetlig planlegging. Noen av virkemidlene som trekkes frem for å få til dette er helhetlig planlegging, å legge til rette for å gå og sykle, utvikle blågrønne områder (områder med vann eller natur), å utvikle gater, parker og byrom, samt legge til rette for aldersvennlighet i omgivelsene.

NOU Omstilling til lavutslipp (2023) fremhever flere virkemidler og følger prinsippet «unngå, flytte, forbedre». Det innebærer å unngå utnyttelse av ubebodde områder og å unngå økning av veikapasiteten. Videre handler det om å flytte og konsentrere arealbruken gjennom knutepunktutvikling og fortetting i sentrum, og flytte reiser med bil til kollektiv, sykkel og gange. I prinsippet ligger det også å forbedre gjennom å elektrifisere kjøretøy og redusere farten, bygge skånsomt og med kvalitet, og samtidig øke kvaliteten og attraktiviteten på omgivelsene.

Byvekstavtaler er spleiselag mellom kommuner og staten, for å gjennomføre tiltak og prosjekter for gange,

sykkel, buss, jernbane, vei og arealbruk i de ni største byområdene i Norge. Dagens bypakker og belønningsordningen skal fremover samles i disse avtalene. I de Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2023) påpekes det at tyngden av boliger og arbeidsplasser lokaliseres i eller i nærheten av knutepunkter for å bidra til å nå nullvekstmålet. Nullvekstmålet er et mål om at klimagassutslipp, kjøp, luftforurensning og støy skal reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange. Nye boliger lokaliseres slik at de bygger opp under sentrum og stedets attraktivitet, gjennom høyere utnyttning av allerede eksisterende bebygde områder (fortetting) og ved å endre bruk av bebygde arealer i byene (transformasjon). Dette bidrar også til å unngå tap av natur (arealnøytralitet, SNL). Parallelt med dette settes det av områder til grønnsstruktur, møteplasser og uterom, og legges til rette for trygg skoleveg og aktivitetsvennlig nærmiljø. Ved revisjon av kommuneplanens arealdel forventes det at behovet for å endre tidligere vedtatt arealbruk vil bli vurdert av hensyn til et hensiktsmessig utbyggingsmønster. Vurderinger av en rekke andre forhold, som klima(tilpasning), naturmangfold og jordvern vil også være aktuelle.

Bystrategi Grenland er det regionale samarbeidet om areal og transport. Regional plan for samordna areal og transport (ATP Grenland), Bypakke Grenland og Belønningsavtalen er en del av samarbeidet. Samarbeidet har tre hovedmål:

- Grenland skal være et attraktivt sted å bo med levende bysentra og gode transportløsninger.
- Regionen skal være attraktiv for et mangfoldig næringsliv og høykompetent arbeidskraft.
- Klimagassutslipp, kjøp, luftforurensning og støy reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at

veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange (nullvekstmålet).

Gjennom belønningsavtalen er Porsgrunn kommune forpliktet til nullvekstmålet. Nullvekstmålet vil også være et vilkår i en fremtidig byvekstavtale, og kommunal planlegging må legge til rette for måloppnåelse. For å nå målet skal det utvikles et kollektivknutepunkt i Porsgrunn med mange funksjoner og transportformer. Det skal satses på sentrum med flere arbeidsplasser, boliger, handel, opplevelser og tjenester. Det skal være enkelt, trygt og attraktivt å gå og sykle på korte reiser i hverdagen, og det skal også videreutvikles et effektivt transportnett.

Samfunnsøkonomisk analyse AS har i rapporten «Hva kjennetegner regioner som vokser?» gitt flere anbefalinger til hvordan Grenland bør arbeide videre med utvikling av byregionen. For å tiltrekke seg kunnskapsbaserte og publikumsrettede virksomheter bør det legges til rette for næringsetablering i sentrum, og det anbefales å lokalisere offentlige virksomheter i sentrum, som også kan ha en positiv effekt på andre kunnskapsvirksomheter. Sentrum fremheves også som aktuelt for lokalisering av tjenestevirksomheter som har tilknytning til industrien. Videreutvikling av Universitetet i Sørøst-Norge i Porsgrunn og lokalisering tettere på sentrum fremheves for å øke attraktiviteten. Satsing på kollektiv, sykkel og gange gir god fremkommelighet og legger til rette for økt tetthet. Grenland har et godt utgangspunkt og store kvaliteter i den eksisterende blågrønne strukturen, og bolig- og rekreasjonsområder må videreutvikles i takt med økt tetthet – det betyr transformasjon og fortetting med kvalitet.

Byutvikling og attraktivitet i Porsgrunn

Porsgrunns historie (2007) beskriver blant annet arealbruken i nyere tid. Den største veksten i Porsgrunn kom i forbindelse med etableringer av fabrikker rundt Frierfjorden og Herøya spesielt. Med velstandsøkningen og frislippet på salg av personbiler i 1960, gikk man fra i stor grad fra å bygge ut blokkleiligheter med relativt god arealutnyttelse til i større grad bygge eneboliger og rekkehus. Spesielt eneboligene ble etablert på jomfruelig mark ett godt stykke ut fra Porsgrunn sentrum sørover på Eidangerhalvøya. Utbyggingsmønsteret følger store globale trender med inspirasjon fra USA og som preger Skien, Porsgrunn og Bamble i dag. Trender har pågått helt fram til et stykke ut på 2000-tallet, og er en viktig bidragsyter til at Grenland er blant byområdene i Norge med høyest andel bruk av personbil i reisemiddelbruken.

Sentrum er også preget av utflytende arealbruk og bruk av personbil. I sentrum er det mange områder med lav arealutnyttelse, og store arealer brukes til overflateparkering. Moderne vegstruktur har i stor grad endret byens form og skapt barrierer, og mengdene med biltrafikk skaper støy og luftforurensing. Utflytende arealbruk er en av årsakene til at det er svært stort fortettpotensial i sentrum. Det er rom for flere boliger, og service- og kontorarbeidsplasser i sentrum. Det er også store eksisterende kvaliteter i sentrum som gjør at det er attraktivt å fortette der. Det er blant annet god tilgjengelighet til kollektivtilbudet, god infrastruktur og korte avstander for gående og syklende, høy tetthet av målpunkt, byliv og attraktive omgivelser, og nærhet til både elva og bymarka. Satsingen på sentrum blant annet gjennom Kulturkvartalet og Rådhusamfiet, oppgraderingen av parker og byrom som Rådhusparken, Reynoldsparken og Franklintorget, og utvikling av Strandpromenaden, Storgata og Sverresgate skaper en mer attraktiv by. Skien og Porsgrunn vant attraktiv by-prisen sammen i 2021, for det langsiktige samarbeidet gjennom Bystrategi Grenland og Bypakke Grenland fase

1, og den utviklingen som har skjedd i de to byene. Utviklingen fortsetter med blant annet planlegging av Bypakke Grenland fase 2 og revisjon av ATP Grenland for å møte utfordringene og videreutvikle regionen.

Utfordringer

- Utflytende arealbruk, spredt befolkning og spredte målpunkt (utenfor sentrumsområdet) gir svært høy andel personbiltrafikk, og gjør det utfordrende å legge til rette for økt byliv og satsing på kollektiv, sykkel og gange
- Klimagassutslipp, arealbeslag og støy- og støvforurensing forårsaket av vegtrafikk
- Byformveilederen (2023) viser mangel på grøntområder i sentrum
- Kommunen har lite styring av bygging av nye boliger med tanke på lokalisering, valg av boligtype, kvalitet på boligene, og kvalitet på bomiljø og uterom, påvirker måloppnåelse på flere områder
- Ensomhet og for lite fysisk aktivitet (mindre aktivitet med økt alder) skaper økt behov for mer sosiale møteplasser og muligheter til rekreasjon, og gode nabolag som er gang- og sykkelvennlige

Styrker/muligheter

- Svært stort utbyggingspotensial på knutepunkt Porsgrunn, utvikling på knutepunktet og i sentrum gir også et større kundegrunnlag for økt togtilbud, og kort reisetid med tog mellom Porsgrunn og Larvik utvider arbeidsmarkedet
- Nærhet til kryss og påkobling til E18
- Nærhet til bymarka og til kysten er positivt for den enkeltes livskvalitet og rekreasjonsmuligheter, samt for folkehelsen
- Kommunens boligstrategi er under utarbeidelse, og bidrar til helhetlig og langsiktig boligutvikling

- Kommunens arealstrategi er på høring, og tar utgangspunkt i nullvekstmål og å unngå tap av natur
- Kommuneplanens arealdel er under revisjon, og boligbehov og behov for areal til privat/offentlig tjenesteyting vil vurderes, samt om tidligere vedtatt arealbruk skal endres av hensyn til blant annet hensiktsmessig utbyggingsmønster, klima, natur
- Det er en vesentlig boligreserve i vedtatte reguleringsplaner fra 2009, og som øvrige fortettpotensial, begge deler innenfor sentrumsområdet og tett på sentrum, som gjør at boligbehovet kan løses gjennom fortetting med kvalitet, i tråd med nullvekstmål og arealnøytralitet, i stedet for å ta i bruk nye områder
- Byformveilederen (2023) er et nytt verktøy for utviklere og kommunen til oppstart av nye prosjekter for å skape fortetting med kvalitet, og at alle nye prosjekter gir mer til byen enn det tar
- Boligutviklere kan bidra ved å bygge boliger gjennom fortetting og transformasjon med kvalitet i sentrum, og bygge boligtyper som kommunen har behov for
- Bypakke Grenland fase 2 forberedes og gir grunnlag for en byveksttale, dette vil gi økt attraktivitet og legger til rette for kollektiv, sykkel og gange, som også er positivt for satsing på fortetting med kvalitet i sentrum

Kilder og mer om byutvikling og attraktivitet:

- [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 – Kommunal- og distriktsdepartementet](#)
- [Attraktiv by forbilder 2015-2022 – Eksempelsamling fra Kommunal- og distriktsdepartementet 2022](#)
- [Hva kjennetegner regioner som vokser? – Samfunnsøkonomisk analyse 2021](#)

- [Belønningsavtale med Grenland – For perioden 2021-2024](#)
- [ATP Grenland 2014-2025 – Bystrategi Grenland](#)
- [Bypakke Grenland fase 2 \(under arbeid\) - Bypakke Grenland](#)
- [Verdiskapende fortetting i Grenland – Vill og Spacescape 2020](#)
- [Byformveileder Porsgrunn – Vill og Spacescape 2023](#)
[Meld. St. 40 \(2020-2021\) Mål med mening – Norges](#)
- [handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030](#)
- [Sammen om aktive liv – Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029](#)
- [NOU 2023:25 Omstilling til lavutslipp – Veivalg for klimapolitikken mot 2050](#)
- Porsgrunns historie, bind III, Storindustriens havneby – Jon Skeie 2007
- Arealnøytralitet i Store norske leksikon på snl.no – Jo Halvard Halleraker
- [Nullvekstmålet – Bypakke Grenland](#)
- [Bokostnader – Huseierne](#)
- [Kommunefakta – Statistisk sentralbyrå](#)
- Boligbehov mot 2032 - Prognosesenteret 2022
- <https://www.ssb.no/statbank/table/01222> <http://www.ssb.no/statbank/table/13600>
- <https://www.ssb.no/statbank/table/06265> <http://www.ssb.no/statbank/table/09747>

Bolig

Hvordan folk bor har stor betydning for livskvaliteten til den enkelte, og for folkehelsen i kommunen. Det gjelder alt fra kvaliteten på boligen og om boligen ivaretar den enkeltes behov, til hvordan nabolaget er, og hvor boligen er lokalisert. Lokalisering av nye boliger har stor betydning for målet om at personbiltrafikken ikke skal øke, og å unngå tap av natur. Bolig er tema i lovverk, i en rekke nyere stortingsmeldinger, og i nasjonal handlingsplan for fysisk aktivitet. Det er i tillegg nylig publisert en nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken.

Bolig er et tema som tas opp flere steder i regjeringens Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2023). Det forventes blant annet at det legges til rette for tilstrekkelig med nye boliger i tråd med behovet, og at eldre kan bo hjemme lenger. Det forventes at det som blir bygget bidrar til et godt, variert og inkluderende boligtilbud, som også bidrar til å redusere forskjeller. Nye boliger lokaliseres slik at de bygger opp under sentrum og stedets attraktivitet, gjennom fortetting og transformasjon fremfor å ta nye områder i bruk. I byer der det arbeides med byvekstavtaler skal tyngden av boliger lokaliseres i eller i nærheten av knutepunktet for å bidra til nullvekstmålet. Effektiv arealbruk og avgrensede sentrumsområder og tettsteder fremheves også for å bidra til nullvekstmålet. Parallelt med fortetting og transformasjon settes det av områder til grønnstruktur, møteplasser og uterom, og legges til rette for trygg skoleveg, aktivitetsvennlig nærmiljø, og universell utforming.

Gjennom det regionale samarbeidet i Bystrategi Grenland som ble beskrevet i forrige kapittel skal Porsgrunn blant annet jobbe for at Grenland skal være et attraktivt sted å bo. For å bidra til høyere bostedsattraktivitet må kvaliteten på eksisterende boligmasse og nabolag økes, og for både attraktivitet og for at personbiltrafikken ikke skal øke, må nye boliger bygges

gjennom transformasjon og fortetting med kvalitet – med god tilgjengelighet for kollektiv, sykkel og gange.

Bolig i Porsgrunn

Bolig er et komplekst og sammensatt tema som har gjensidig påvirkning på mange andre samfunnsrelaterte tema som for eksempel økonomi, helse, arealbruk, klima og natur. Porsgrunn skal være et godt sted å bo for alle, og kommunen må møte hovedutfordringen fremover med svært mange flere eldre, og færre i yrkesaktiv alder. Det må legges til rette for at den enkelte bolig kan tilpasses ulike behov og livssituasjoner, og at eldre kan bo hjemme lenger. Det må legges til rette for økt bokvalitet og nabolagskvalitet i eksisterende boliger og bydeler, og at det kan gjennomføres klima- og energitiltak i boligene. I sum bidrar dette til bedre livskvalitet og folkehelse, og til å redusere behovet for kommunale tjenester. Boligutviklingen skal bidra til kompakt byutvikling, økt attraktivitet, befolkningsvekst, bedre livskvalitet, og bedre folkehelse. For å nå målene i Porsgrunn er det behov for et bredt spekter av virkemidler, som ligger hos både enkeltmenneskene, boligutviklerne og kommunen, alle disse aktørene må derfor bidra og samarbeide.

Ifølge tall fra 2023 hadde Porsgrunn kommune 17 840 husholdninger, med et gjennomsnitt på 2,04 personer per husholdning. Av disse utgjorde 51% eneboliger, 23% småhus og 26% leiligheter. Halvparten av innbyggerne bor i eller tett på sentrum, hvor det er høyest andel leiligheter, mens den andre halvparten bor i andre deler av kommunen, med høyere andel eneboliger.

Når det gjelder boligverdi, ligger eneboliger i Porsgrunn så vidt over det nasjonale gjennomsnittet, mens leiligheter har en verdi på rundt halvparten. Småhusene befinner seg på ca. 75% av verdien sammenlignet med hele landet, ifølge Prognosesenteret (2022). Bokostnadene i Porsgrunn var i gjennomsnitt ca. 160 000

kr i 2023, noe som er lavere enn det nasjonale gjennomsnittet på ca. 179 000 kr. Dette inkluderer kommunale avgifter, renter, energi, forsikring, vedlikehold, og eiendomsskatt, basert på en standard enebolig på 120 kvm.

Prognosesenteret (2022) viser også til at det er vesentlig færre som ønsker enebolig i Porsgrunn enn de som allerede bor i det, mens etterspørselen etter leiligheter er mye høyere enn dagens beboersammensetning. Nærhet til butikker og servicetilbud er det som flest nevner som avgjørende for valg av bosted. I tillegg til pris og beliggenhet, er god planløsning, gode solforhold og tilgang til balkong/uteplass/hage viktige kriterier for boligvalg.

Porsgrunn har en betydelig boligreserve, spesielt i og rundt sentrum. I disse områdene har vi en regulert boligreserve på ca. 1 224 boliger, og i andre fortettingsområder i og tett på sentrum er det beregnet en reserve på ytterligere ca. 1 992 boliger, ifølge Verdiskapende fortetting i Grenland. Den regulerte boligreserven for dette området vil teoretisk tømmes på rundt 10 år, mens hvis man inkluderer alle fortettingsområdene, vil det ta teoretisk rundt 27 år å utnytte hele reserven. Endringer i demografien gir også behov for flere leiligheter og færre eneboliger. Dette peker på et behov for tilpasning av boligtilbudet for å imøtekomme fremtidige befolkningsendringer.

Fra juli 2023 gjelder en ny lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet. Den gir kommunene et større ansvar for å kartlegge den boligsosiale situasjonen, og det må nå fattes enkeltvedtak ved avgjørelse om boligsosial bistand. Dette indikerer en økt innsats og oppmerksomhet rundt boligutfordringer og sosiale behov i Porsgrunn kommune. Porsgrunn kommune disponerer 780 boliger per 31.12.22. Av disse er 371 kommunalt eide boliger, 268 innleide boliger, 32 boliger med kommunal tildelingsrett, og 109 eierboliger med

kommunal tildelingsrett i borettslag. Det er spesielt behov for flere små boenheter for personer som trenger mer privatliv samt familieboliger.

Utfordringer

- Flere eldre og færre yrkesaktive, skaper økt behov for kommunale tjenester og tilpasning av eksisterende boliger for å møte endrede behov, spredt befolkning (utenfor sentrum) skaper også utfordringer for å levere kommunale tjenester
- Ensomhet, for lite fysisk aktivitet (mindre aktivitet med økt alder), plager knyttet til støy og støv, skaper økt behov for mer sosiale møteplasser og muligheter til rekreasjon, gode nabolag som er gang- og sykkelvennlige, og reduksjon av personbiltrafikk, for bedre livskvalitet og folkehelse
- Mindre forutsigbarhet og økte priser på strøm, større energibehov generelt i samfunnet, behov for å redusere klimagassutslipp, påvirker den enkelte boligeier og boligutviklere
- Lite styring av bygging av nye boliger med tanke på lokalisering, valg av boligtype, kvalitet på boligene, og kvalitet på bomiljø og uterom, påvirker måloppnåelse på flere områder

Styrker/muligheter

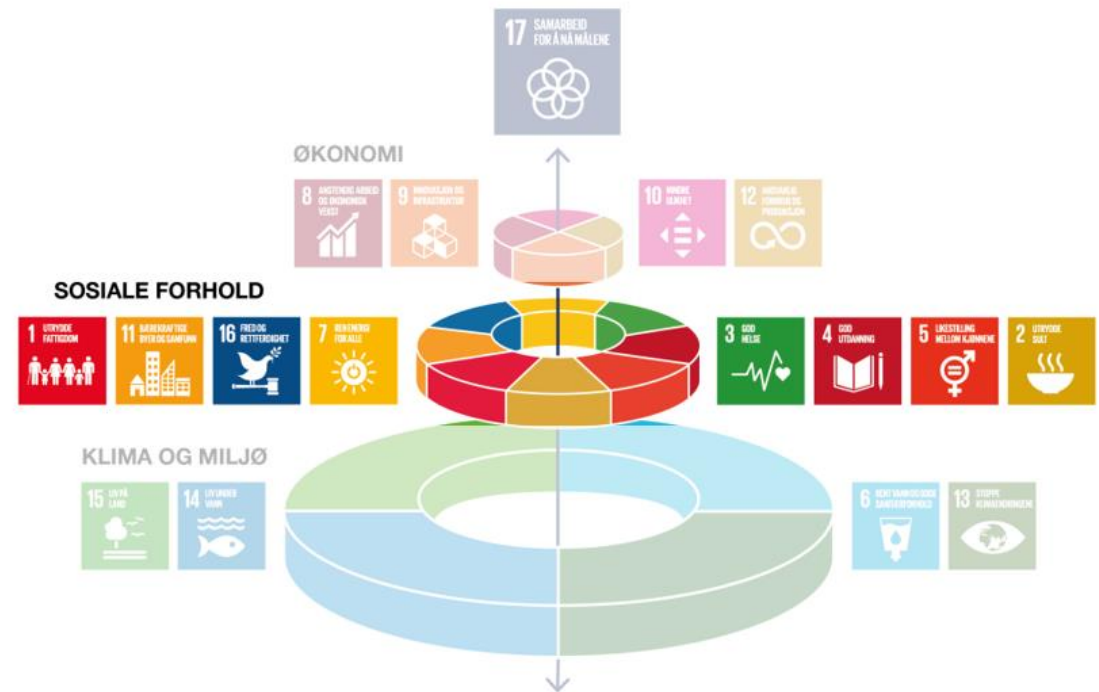
- Kommunens boligstrategi er under utarbeidelse, og bidrar til helhetlig og langsiktig boligutvikling
- Kommunens arealstrategi er på høring, og tar utgangspunkt i nullvekstmål og å unngå tap av natur
- Kommuneplanens arealdel er under revisjon, og boligbehov og behov for areal til privat/offentlig tjenesteyting vil vurderes, samt om tidligere vedtatt arealbruk skal endres av hensyn til blant annet hensiktsmessig utbyggingsmønster, klima, natur
- Det er en vesentlig boligreserve i vedtatte reguleringsplaner fra 2009, og som øvrig fortettpotensial, begge deler innenfor sentrumsområdet og tett på sentrum, som gjør at boligbehovet kan løses gjennom fortetting med kvalitet, i tråd med nullvekstmål og arealnøytralitet, i stedet for å ta i bruk nye områder
- Byformveilederen (2023) er et nytt verktøy for både utviklere og kommunen til bruk i oppstart av nye prosjekter, som skal bidra til fortetting med kvalitet, og at alle nye prosjekter gir mer til byen enn det tar
- Boligeiere kan bidra ved å gjennomføre klima- og energiltak i boligen, tilpasse boligen til endret livssituasjon og behov, og gjennomføre tiltak for økt bokvalitet og økt nabolagskvalitet
- Boligutviklere kan bidra ved å bygge boliger gjennom fortetting og transformasjon med kvalitet i sentrum, og bygge boligtyper som kommunen har behov for
- Bypakke Grenland fase 2 forberedes og gir grunnlag for en byvekstavtale, dette vil gi økt attraktivitet og legger til rette for kollektiv, sykkel og gange, som også er positivt for satsing på fortetting med kvalitet i sentrum

Kilder og mer om bolig:

- [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 – Kommunal- og distriktsdepartementet](#)
- [Belønningsavtale med Grenland – For perioden 2021-2024](#)
- [ATP Grenland 2014-2025 – Bystrategi Grenland](#)
- [Bypakke Grenland fase 2 \(under arbeid\) - Bypakke Grenland](#)
- [Verdiskapende fortetting i Grenland – Vill og Spacescape 2020](#)
- Byformveileder Porsgrunn – Vill og Spacescape 2023
- [Meld. St. 28 \(2022 –2023\) Gode bysamfunn med små skilnader](#)
- [Meld. St. 24 \(2022–2023\) Fellesskap og meistring – Bu trygt heime](#)
- [Meld. St. 15 \(2022–2023\) Folkehelsemeldinga – Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar](#)
- [Meld. St. 40 \(2020-2021\) Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030](#)
- [Sammen om aktive liv – Handlingsplan for fysisk aktivitet 2020-2029](#)
- [Alle trenger et trygt hjem – Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken 2021-2024](#)
- [Bokostnader – Huseierne](#)
- [Kommunefakta – Statistisk sentralbyrå](#)
- Boligbehov mot 2032 - Prognosesenteret 2022
- <https://www.ssb.no/statbank/table/01222> <https://www.ssb.no/statbank/table/13600>
- <https://www.ssb.no/statbank/table/06265> <https://www.ssb.no/statbank/table/09747>

Sosial bærekraft

Sosial bærekraft handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv. Menneskerettighetene er det viktigste utgangspunktet for dette.

Folkehelse

Folkehelsearbeid handler både om hvordan vi kan fremme helse og trivsel i befolkningen, og hva vi kan gjøre for å forebygge sykdommer eller forverring av sykdommer. Å arbeide for å bedre folkehelsen krever derfor at vi planlegger samfunnet slik at det legges til rette for, og gjerne stimuleres til at befolkningen kan og vil ta de små og store beslutningene i hverdagen som bidrar til et sunnere og bedre liv. Samtidig som vi følger med på og planlegger for å begrense eksponeringen for faktorer som kan gi helseskade, for eksempel røyking, overvekt, luftforurensning og støy.

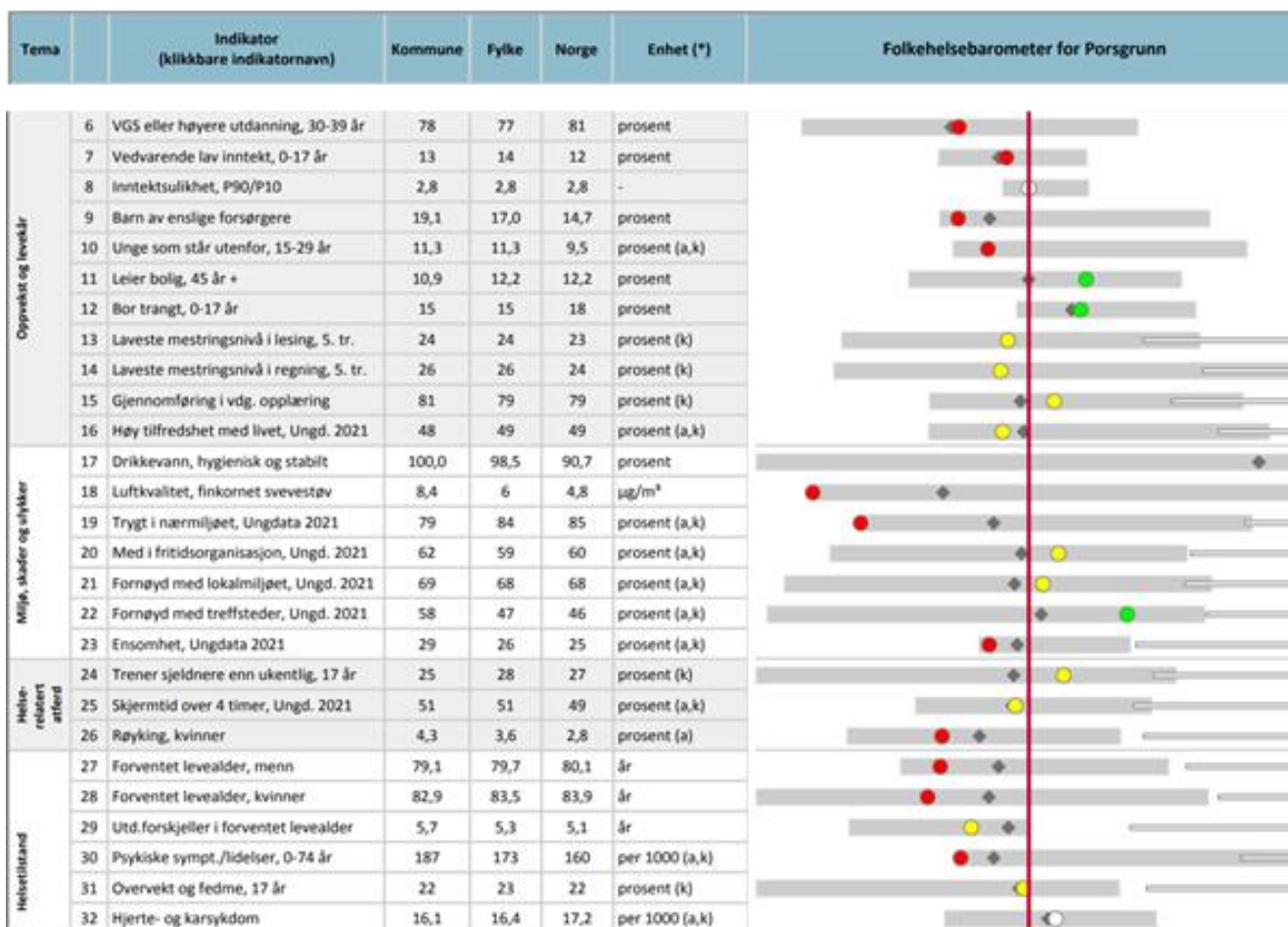
I Porsgrunn følger vi mange av trendene som preger folkehelsesituasjonen ellers i landet, men vi har også ting som skiller oss ut. Vi vet at landet er på veg mot en befolkning med flere eldre og færre yngre og arbeidsføre. Det gjelder i stor grad også i Porsgrunn, faktisk ser vi allerede en endring i alderssammensetning og at vi har en 20 % større andel av innbyggere over 80 år enn landet som helhet.

Vi har kortere forventet levealder enn landet ellers og hovedårsakene til dette er forebyggbare sykdommer og ulykker. Vi skiller oss mest ut på forekomst av akutt hjerteinfarkt, kols, lungekreft og hudkreft som dødsårsak før fylte 75 år.

Våre unge følger nasjonale trender og det rapporteres om større forekomst av psykiske symptomer og lidelser de siste årene, og særlig etter pandemien. Vi har flere barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt og med enslige forsørgere enn landet ellers og det er en større andel av ungdom som faller utenfor arbeidsliv og videregående utdanning.

Vestfold og Telemark fylkeskommunes folkehelseundersøkelse fra 2022 tar for seg

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▬ De ti beste kommunene i landet

miljøfaktorer, som mulighet for kultur, idrett og friluftsliv, samt helsefaktorer som opplevelse av egen helse, røyking, alkoholbruk og vekt. Undersøkelsen viser at Porsgrunn har mange godt tilrettelagte tilbud og at vi i forhold til fylket ellers ikke skiller oss negativt ut.

Figuren over viser FHIs folkehelsebarometeret for Porsgrunn, som er en årlig grafisk framstilling av tilgjengelige statistikker på folkehelseområdet. Det er verdt å merke seg at Ungdatatallene (19-23) er fra 2021, og andre undersøkelser med andre spørsmål ikke viser det samme bildet. Øvrige områder vi skårer rødt på er de samme som tidligere barometre. Det er også verdt å merke seg at det er få som har anerkjent hjerte- og karsykdom i befolkningen (32), mens en hyppig årsak til tidlig død er akutt hjerteinfarkt.

Figurene under utdyper bildet fra barometeret, og viser ulike årsaker til for tidlig død. Det er ingen enkelt årsak til tallene. Forskning viser sammenheng mellom disse sykdommene og utdanningsnivå, livsstil, støv og luftforurensning. I Porsgrunn har vi tidligere hatt stort frafall fra videregående opplæring, vi har mer lavinntektsfamilier enn landet ellers, vi har flere røykere, mange industriarbeidsplasser og nesten dobbelt så høyt

nivå av finstøv i luften enn landet ellers. Andelen som plages av annen støv enn trafikkstøv er også høyt. I tillegg er andelen innbyggere i Porsgrunn som trener lavere enn landet ellers.

Folkehelseundersøkelsen viser at tilgangen på natur, kyst, kulturtilbud, idrettsanlegg og gang- og sykkelstier er svært god i Porsgrunn. Folkehelsemeldingen fra 2023 peker mot at det beste virkemiddelet for å bedre folkehelsen nå er å øke hverdagsaktivitet.

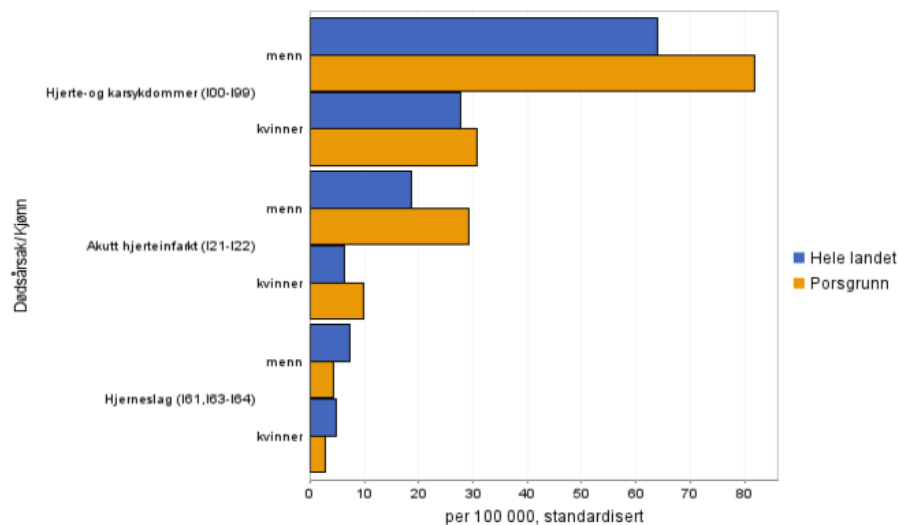
Utfordringer

- Som resten av landet, men raskere, går vi mot flere eldre og færre yrkesaktive. I tillegg er flere av de eldre i Porsgrunn enn resten av landet aleneboende. Ensomhet bidrar negativt til helsen og vil i sin tur øke hjelpebehovet. Plantiltak som stimulerer til økt sosialt fellesskap, hverdagsaktivitet og trivsel kan bedre livskvaliteten for våre eldre.
- Fortsatt innsats for å redusere antallet unge som faller utenfor, og tiltak for å øke trivsel i skole- og nærmiljø, sammen med tiltak for å øke hverdagsaktivitet er viktig for å bedre folkehelsen i den oppvoksende generasjonen.

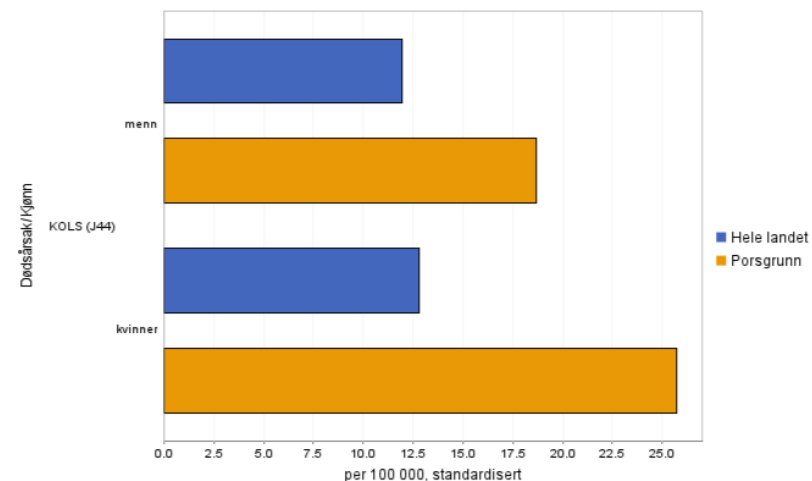
- Vi har for høyt nivå av luftforurensning, selv om vi de siste årene har ligget innenfor Miljødirektoratets grenseverdier. Mye av støvet kommer fra kilder vi ikke har mulighet for å bedre med lokale tiltak, men fortsatt arbeid for å redusere støv fra vegtrafikk og gamle vedovner blir viktig også i tiden framover.

Styrker/muligheter

- Vi har allerede iverksatt mange gode tiltak, noe folkehelseundersøkelsen fra 2022 viser. Det er for eksempel godt tilrettelagt for hverdagsaktivitet og kulturopplevelser i kommunen. Luftforurensningen er lavere enn tidligere, men fortsatt for høy. Det er satt i gang tiltak for barn og unge, om de er riktige og gode nok kan vi få en pekepinn om i årets Ungdataundersøkelse. Med jevnlig evalueringer av tiltakene våre får vi også muligheten til å justere de slik at de virker best mulig.
- For å lykkes med å redusere folkehelseutfordringene i kommunen er det viktig at vi fortsetter å tenke folkehelse i alt planarbeid og også tar det med i det daglige arbeidet.

Figur 1 Tidlig dør (før 75 år) av hjerte- og karsykdommer i Porsgrunn og i Norge

Figur 2 Tidlig dør av KOLS i Porsgrunn og i Norge

Kultur, idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Kunst og kultur

Kunst og kultur har en egenverdi, og er forankret i grunnlovens paragraf om ytringsfrihet. Kunst er ytringer med samfunnsbyggende kraft, og et rikt og variert kulturliv er en forutsetning for et velfungerende demokrati. Kulturbegrepet omfatter alle kulturuttrykkene: visuell kunst, litteratur, kulturarv, film, musikk, scenekunst og datakultur.

Porsgrunns beliggenhet ved elva med nærhet til havet har gitt byen sitt opphav, og lagt grunnlag for etablering av næring, bebyggelse og kulturell utvikling. Vannet og geologiske ressurser har vært utgangspunkt for fremvekst av industrisamfunnet, tilstrømming av arbeidskraft fra verden og utvikling av en sterk arbeiderkultur. Det har preget byens utvikling, arkitektur og kulturell aktivitet. Fremvekst av borgerskap og bedriftenes samfunnsansvar har også bidratt til et aktivt foreningsliv og etablering av flere kulturelle institusjoner. Det flerkulturelle arbeidssamfunnet gav også opphav til etablering av en mengde tros- og kirkesamfunn som har satt sitt preg på byen. Etter krigen og i nyere tid har det også vokst frem flere store arrangementer og festivaler, som eksempelvis Barnas Dag og Porsgrunn Internasjonale Teaterfestival. I tillegg til at en rekke kulturaktører, -institusjoner og -arenaer har etablert og utviklet seg.

Porsgrunn kommune er i dag en mangfoldig kulturby med en rik historie og mange bidragsyttere. Kulturindeksen for 2022 plasserer Porsgrunn på 28. plass av alle kommunene i landet, hvor vi særlig hevder oss innenfor scenekunst (3. plass) og kino (16. plass). Utover dette har vi en sterk identitet knyttet til vår industrihistorie, med blant annet porselensarven som en unik og levende kulturarv. Vi har profesjonelle kunstnere og dyktige amatører innenfor et mangfold av kulturelle

Side 21 av 36

uttrykk. Det finnes flinke arrangører, mange gode kulturarenaer, flere profesjonelle kulturinstitusjoner og en rekke organisasjoner som legger til rette for aktiviteter og opplevelser hele året. Porsgrunn besitter også en egen kunstsamling rundt i forskjellige bygg og byrom.

Kulturlivet i Porsgrunn består av kommunens egne aktører og kulturarenaer, flere eksterne profesjonelle kulturinstitusjoner, enkeltkunstnere og utøvere, samt en mangfoldig kulturfrivillighet. Den kulturelle grunnmuren omfatter den lokale infrastrukturen som gir hele befolkningen tilgang til kunst, og rom for deltakelse og opplevelse. Det innbefatter kunst og kulturfag i opplæringen, kommunale og frivillige fritidstilbud og lokalsamfunnets kulturelle arenaer (Kulturutredningen 2014).

En viktig bærebjelke i kulturlivet i kommunen er kulturfrivilligheten. Det finnes rundt 70 frivillige kulturorganisasjoner i Porsgrunn, og mye av mangfoldet i kulturlivet har sitt utspring herfra. Gjennom et stort utvalg av lag og foreninger innenfor kulturarv, musikk, teater, dans og andre kunstuttrykk legges det hvert år ned et betydelig frivillig arbeid for å gi innhold til kulturbyen Porsgrunn.

De mange kunstnerne, utøverne og kulturprodusentene skaper kunst, tilrettelegger for aktivitet, utvikler opplevelser og gir innhold til menneskene og stedet. Virksomheten til alle disse kulturaktørene skaper også ringvirkninger. De oppdrar, inspirerer og gir andre aktører nødvendig oppdrag og erfaring. I tillegg til kulturopplevelser til publikum, skaper det arbeidsplasser, og gir inntjening til lokalt næringsliv. Dessuten er kultur en helt sentral del av Porsgrunns identitet, omdømme og tiltrekningskraft.

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

En aktiv livsstil gir dokumenterte positive helseeffekter både fysisk, psykisk og sosialt. Hvordan innbyggerne er aktive er ikke vesentlig. Idretts- og aktivitetstilbudet er også viktige inkluderings- og integreringsarenaer. Forskning viser at stadig flere trener og mosjonerer på fritiden. Likevel har det totale omfanget av fysisk aktivitet i befolkningen gått ned. Det skyldes i stor grad at hverdagsaktiviteten har gått ned. Det er også økende sosiale forskjeller i befolkningen som påvirker aktivitetsnivået. Porsgrunn kommune sin oppgave handler om å legge til rette for at befolkningen velger å være fysisk aktive på mange forskjellige måter gjennom hele livet.

Porsgrunn byr på mange muligheter for å drive fysisk aktivitet. Både gjennom et mangfold av ulike idrettslag, egenorganisert aktivitet og bruk av natur- og friluftsområder. Det er et vel utbygd løypenett for turer i naturen, takket være frivillige og turlag. Porsgrunn kommune har også over flere år satset på fysisk aktivitet i skolen, gjennom aktivitetsprosjekter, svømmeskolen og praktisk, fysisk tilrettelagt undervisning.

Porsgrunn har 44 idrettslag som tilbyr et mangfold av aktiviteter, og med stolte idrettstradisjoner i flere grener. Idrettsbevegelsen er tuftet på frivillighet og er den største bidragsyteren til folkehelsen. Det er kjernevirksomheten som ukentlig gjennomføres i en organisasjon med 12 357 medlemskap (2022 tall) rundt om i hele kommunen. Fysisk aktivitet og holdningsarbeid er grunnmuren, ledet og organisert av flere hundre frivillige.

Idrettsrådet er idrettsorganisasjonens organ på kommunenivå. Dette er et fellesorgan for all idrett i

Porsgrunn organisert under Norges Idrettsforbund. Rådet har en samarbeidsavtale med Porsgrunn kommune som involverer begge parter i alle saker som berører fagområdet.

Ser vi på aktivitetstallene så er de økende igjen etter pandemien. Aktivitetsandelen blant barn (6-12 år) er 84,4% i Porsgrunn, mot 105,4% på landsbasis (hvert barn er i snitt med i litt mer en 1 idrett). Blant ungdom (13-19 år) er aktivitetsandelen 65,1% på landsbasis, men for Porsgrunn 56,7%. Den samlede aktiviteten er på landsbasis 29,1%, mens den samme indikatoren for Porsgrunn er 24,6%, altså noe lavere. Idrettene med flest aktive medlemmer i Porsgrunn er fotball, turn og håndball. Aktiviteten innen sykkel, skyting, turn, orientering, friluftsliv, hest og fotball er høyere enn landsgjennomsnittet.

Gjennom året arrangeres det også flere store regionale og nasjonale stevner, turneringer og konkurranser i kommunen innenfor ulike idrettsgrener. Det gir ringvirkninger for lokalt næringsliv og bidrar til attraksjon, inspirasjon og identitet.

Treningssentrene er også en vesentlig bidragsyter til å holde befolkningen aktive. I Norge er ca. 1 million av landets innbyggere medlem av et eller flere treningssentre, hvorav ca. 300 000 er aktive medlemmer (trener 2 eller flere ganger i uka).

Målet til statens anleggspolitikk, gjennom spillemiddelordningen, er å bidra til at anleggsmassen samlet gir grunnlag for variert aktivitet over hele landet. Porsgrunn har satset bredt på utvikling av ulike idrettsanlegg over flere år. Kommunene har også gode ordninger for å stimulere til anleggsutvikling, som forskuttering av spillemidler og ulike tilskudd. Kjølnessparken er kommunens sentralidrettsanlegg og har over tid også utviklet seg til et kraftsenter for idrett

og fysisk aktivitet. Det omfatter både anleggene og tilknyttede fagmiljøer.

Ser vi idrettsanleggsmassen totalt er fordelingen at store kostnadskreven anlegg som flerbrukshaller og svømmeanlegg eies og driftes av Porsgrunn kommune. Mens mindre anlegg eies og driftes av idrettslagene selv. Tall fra Norsk Idrettsindeks viser at Porsgrunn har en dekning i idrettsanlegg på nivå med landet, men at vi scorer bedre enn landssnittet og snittet for middels utvalgte kommuner når vi ser dette i forhold til hver enkelt aktiv. Anleggsprofilen for Porsgrunn viser at vi kommer spesielt godt ut av det innenfor hestesport, tennis og fotballanlegg, mens anleggsdekningen er svak innen friidrett, skisport og motorsport.

Porsgrunn er arealmessig kompakt og er Telemarks minste kommune i utstrekning. Porsgrunn har en geografi med varierte natur- og friluftsområder. Kommunen vår byr på kyst og fjell, bymark og utmark. Det finnes flere skiløyper, badeplasser og mange kilometer med merkede turløyper. Nærhet til sjø og kyst gir også muligheter for vannbasert aktivitet, samt at vi er en del av padleleden i Vestfold-Telemark. Det er tilrettelagt for nærfriluftsliv, toppturer og stolpejakt. Porsgrunn har også ulike nærmiljøanlegg, fotballøkker m.m. som bidrar til å aktivisere befolkningen. Det er godt tilrettelagt for lavterskel aktivitet i nærmiljøene.

Interessen for, og deltagelse i, friluftsliv er høy for befolkningen generelt. I 2021 deltok 97% av befolkningen i friluftaktiviteter. De fleste deltar i det tradisjonelle friluftslivet i form av fot- og skiturer, jakt, fiske og bærplukking. I tillegg er naturopplevelser svært sentralt i den norske friluftstradisjonen. Fysisk aktivitet følger som regel med friluftslivet som bidrar godt til å bedre folkehelsen. Aktive ferier med vandring, padling og sykling er også trender i reiselivsmarkedet og stimulerer næringsliv og lokal økonomi.

Utfordringer

- Internasjonalt ser vi en demokratisk tilbakegang og at ytringsfriheten er under press.
- Samfunnsutfordringer som langtidsvirkninger av pandemi, svingninger i verdensøkonomi og utfordrende kommuneøkonomi, demografiske endringer, økende sosiale forskjeller og utenforskap påvirker kulturfeltet.
- Det å sikre en god kulturell infrastruktur og robuste kulturaktører i omskiftelige tider
- Tilstrekkelig (flere) og egnede lokaler for kulturaktører og -aktivitet.
- Deltakelsen i organisert aktivitet går ned, og frivilligheten er under press. Dette utfordrer eksistensgrunnlaget for idretten og fordrer tiltak og endring på kulturområdet.
- Store endringer innenfor teknologi og digitale løsninger gir både muligheter og utfordringer. Det påvirker hvordan kultur skapes, formidles og oppleves.
- Kulturens rolle i samfunnet blir viktigere, blant annet fordi mennesker møtes fysisk i mindre grad enn før
- Porsgrunn har lavere aktivitetsandel blant innbyggerne enn befolkningen ellers, særlig blant barn og unge.
- Det å inkludere alle, på tvers av samfunnslag, innenfor tryggere og gode rammer for en aktiv livsstil.
- Redusere frafall i organisert aktivitet og øke aktivitetsnivået for Porsgrunns innbyggere, særlig for ungdomsgruppen.
- Presset økonomi, både for idrettslagene, innbyggerne og kommunen, som utfordrer eksistensgrunnlag for idrettslagene og bidrar til forventings- og utstyrspress i idretten.
- Opprettholde gode/tilstrekkelige tilskuddsordninger til idretten for å tilrettelegge for anlegg og aktivitet.

- Friluftsliv som fritid- og rekreasjonsinteresse er avhengig av tilgang til naturområder, og naturressursene våre må forvaltes på en bærekraftig måte.

Styrker/muligheter

- Porsgrunn som kulturkommune er mangfoldig, med en rik historie, mange bidragsytere og er en av landets fremste scenekunstbyer, og har et anerkjent opera- og rockemiljø.
- Kommunen er kompakt i areal som gjør kulturtilbudet lett tilgjengelig for innbyggerne
- En god kulturell infrastruktur som legger til rette for at befolkningen kan skape, delta og oppleve.
- Gode universelle tilbud og ordninger som sikrer bred tilgang til kunst og kultur
- Vi har flere profesjonelle kulturinstitusjoner og mange dyktige kunstnere innenfor et mangfold av kulturelle uttrykk.

- Det finnes en stor og variert kulturfrivillighet
- Kommunen har en positiv holdning til å understøtte initiativer fra de ulike kulturaktørene og forløse skaperkraft og kreativitet
- Det finnes flere tilskudds- og støtteordninger både til kulturproduksjon og -deltakelse.

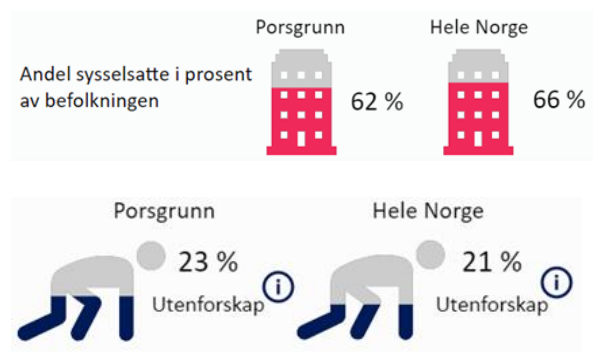
- Bruk av kunst og kultur i steds- og byutvikling har bidratt til å sette preg på våre omgivelser og gi dybde til samfunnet.
- Porsgrunn har mange ulike idrettslag med et mangfold av aktiviteter å delta i og en stor andel av alle barn i Porsgrunn deltar i fysisk aktivitet i fritiden.
- Opprettholde fokus på fysisk aktivitet og praktisk undervisning i skolen, samt en sterk svømmeopplæring for Porsgrunnselevne.
- Det er godt tilrettelagt for egenorganisert aktivitet, gjennom bl.a. nærmiljøanlegg, private aktivitetstilbydere og gode friluftsområder.

- Fortsette å tilrettelegge for at innbyggerne går, sykler og løper som transportform, fremfor bruk av bil.
- Bassengkapasiteten er spesielt god sammenlignet med landet for øvrig.
- Flere av idrettsanleggene er tilrettelagt for regionale og nasjonale konkurranser, og det gjennomføres flere store idrettsarrangementer gjennom året.
- Porsgrunn har et godt fungerende idrettsråd og godt samarbeid mellom aktørene på idrettsområdet. Samarbeidet med nabokommunene kan også videreutvikles.
- Kjølnesparken med de ulike anleggene og kompetansemiljøene kan videreutvikles og gi synergier for både bredde- og toppidrett.
- AktivitetsportalenPorsgrunn.no er et digitalt verktøy med oversikt over alle fritidsaktiviteter som gjør det lettere for innbyggerne å finne sin ønskede aktivitet.

Utenforskap

De aller fleste har arbeid som sin hovedinntektskilde, og det å være i arbeid eller ta utdanning er viktig for individuell mestring og for deltakelse i samfunnet. KS viser i sitt fremtidsverktøy «Norge 2040» at Porsgrunn har et større utenforskap enn landet ellers, med lavere andel sysselsatte og en høyere andel innbyggere som står helt uten jobb og utdanning.

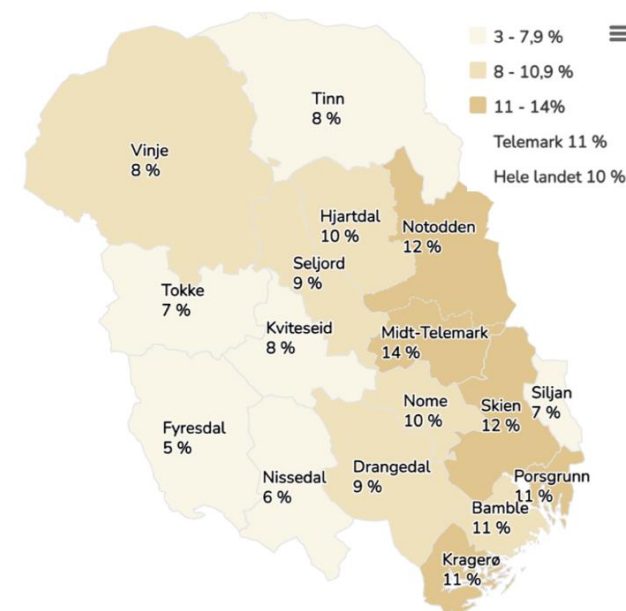
Som beskrevet i kapittelet om folkehelse har Porsgrunn en høyere andel barn som lever i lavinntektshusholdninger enn fylket og landsgjennomsnittet. Nasjonal og internasjonal forskning har vist flere sammenhenger mellom barnefattigdom og utenforskap, blant annet utestengelse, mobbing, dårligere skolemestring og en svakere fysisk og psykisk helse. Resultater fra Ungdata-undersøkelsen i Vestfold og Telemark viser at ungdom fra hjem med høy sosioøkonomisk status, oftere rapporterer om høyere livskvalitet, bedre helse og mindre psykiske plager enn ungdommer fra hjem med lav sosioøkonomisk status. Barn rammes særlig sterkt når de foresatte står utenfor arbeidslivet, fordi husholdningen gjerne ikke har råd til å understøtte skole- og fritidsaktiviteter som ellers kunne styrket barnas muligheter til å få venner og deres følelse av tilhørighet.

Det er flere grunner til at personer ikke arbeider. Noen velger selv å stå utenfor arbeid og være for eksempel hjemmевærende, mens andre står utenfor av helsemessige årsaker. Andre igjen ønsker å jobbe, men klarer ikke skaffe seg varig jobb. Personer med lav utdanning er ekstra utsatt for utenforskap eller svak tilknytning til arbeidsmarkedet. For mange er fysiske og psykiske helseproblemer et hinder for deltakelse i arbeidslivet.

Porsgrunn har 13,5 % uføretrygdde, og mange arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne eller som er langtidssyke. Uføreandelen ligger generelt høyt i Telemark sammenliknet med nasjonale tall. Andelen som får sykmelding og uføretrygd er høyere i Norge enn i andre OECD-land. Porsgrunn kommune hadde i 2020 200 unge uføre mellom 18 og 29 år, hvilket tilsvarer 3,5 % av denne aldersgruppen. I tillegg har kommunen 152 unge med arbeidsavklaringspenger, og 200 med kommunale stønader som økonomisk sosialhjelp eller kvalifiseringsstønning hver måned.

Det å stå helt utenfor arbeidsliv, utdanning eller opplæring betegnes internasjonalt som NEET (Not in Education, Employment or Training). Telemark har landets tredje høyeste NEET-andel, og for Porsgrunn er det spesielt viktig å se til unge mellom 15 og 29 år, hvor andelen er 11,3 %, mot 10,6 % for Telemark og 9,5 % i landet som helhet.

Andel unge (15-29 år) som står utenfor arbeid og utdanning i Telemark i 2022. Kilde SSB, tabell 13563, Kunnskap om Telemark

Telemark fylkeskommune påpeker i sitt kunnskapsgrunnlag at på landsbasis har andelen utenfor vært høyere blant unge innvandrere enn for den unge befolkningen ellers. Det var også denne gruppen som fikk den største økningen i utenforskap mellom 2019 og 2020. Flukt er den viktigste innvandringsgrunnen til Telemark. Flyktninger har større vansker med å komme i jobb enn den øvrige befolkningen, men sysselsettingsandelen øker med botid. For fylket og landet er NEET-andelen i aldersgruppen 15 – 29 år dobbelt så høy blant innvandrere (22 %) som i den unge befolkningen samlet sett, mens i Porsgrunn er andelen hele 25 %.

I følge IMDi er det pr 2023 bosatt 4997 innvandrere i Porsgrunn og de utgjør 13,5% av befolkningen. Det er innbyggere med opprinnelse fra mer enn 90 land og er her som arbeidsinnvandrere, flyktninger, studenter, inngifte osv. Det ble bosatt mer enn 250 flyktninger i Porsgrunn i 2022 og 2023, og det har rundt 500 flyktninger på mottak, i påvente av å få tildelt bosettingskommune. De største landgruppene er Ukraina, Polen, Syria, Litauen, Iran, Irak, Thailand og Filipinene. Dette er en ressurs som innbyggere, men en utfordring er at innvandrere er overrepresentert som sosialmottakere og arbeidssøkere, og det er en viktig gruppe å hjelpe ut i arbeid og til å bli selvforsørget.

Statistikk

- 23 % av befolkningen mellom 20 og 66 år står utenfor arbeidslivet
- 12 % av barn og unge mellom 0 og 17 år bor i husholdninger med vedvarende lav inntekt
- 13,5 % av Porsgrunns befolkning er uføre
- Porsgrunn har et samlet sykefravær på 5,1 %
- I Porsgrunn står 11,3 % av unge mellom 15 og 29 år helt utenfor arbeidsliv, utdanning eller opplæring
- 13,5 % av befolkningen i Porsgrunn er innvandrere

Utfordringer

- Porsgrunn har et større utenforskap enn landet.
- Porsgrunn har en høyere andel barn som lever i barnefattigdom enn i landet for øvrig
- Det er en økende tendens i sykefraværet
- Porsgrunn har mange som står utenfor arbeidslivet som følge av egen helse
- Det er mange unge som står utenfor arbeidslivet, utdanning og opplæring i Porsgrunn.
- Porsgrunn har høy andel innvandrere i befolkningen, som statistisk sett har et høyere utenforskap enn for befolkningen ellers

Styrker/muligheter

- Keops KF er en av landets beste tiltaksbedrifter når det gjelder arbeidsinkludering. Tall for 2023 viser at Keops, i tett samarbeid med Nav og næringslivet, har formidlet 285 personer til jobb eller utdanning. Keops har dessuten gjennom flere år driftet Utlånssentralen i Porsgrunn kommune. Omkring 3000 personer lånte utstyr i sesongen 2022/23.
- Lavinntekt-tiltaket er et samarbeid mellom Nav, Keops og Voksenopplæringen. Målet er å gi den enkelte deltaker tett oppfølging med arbeidsfokus

som en motivasjonsdriver. Tiltaket kan vise til svært gode resultater.

- GREP er en attføringsbedrift som er eid av Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan kommuner. GREP er en av Norges største aktører innenfor dette området, og har som mål å bidra til at de som står utenfor arbeidslivet skal få og beholde arbeid. GREP gjør dette gjennom et bredt spekter av tiltak
- Gode møteplasser
- Finne måter å tette gapet mellom behovet for kompetanse/arbeidskraft og de som står utenfor arbeidslivet
- Styrke empowerment og bidra til at større deler av befolkningen kan oppleve mestring og håndtere egne utfordringer
- Tidlig innsats
- Tilrettelegge for fysisk aktivitet, for å bedre folkehelsen
- Bedre informasjon og legge til rette for muligheter og tilbud
- Sikre et variert arbeidsliv
- Utnytte at kommunen er kompakt - korte avstander fra kollektiv til arbeid
- Det boligsosiale arbeidet er viktig for å unngå utenforskap

Demokrati og deltakelse

Kommuner har en langvarig tradisjon som lokaldemokratiske organer. Regjeringen skriver på sine nettsider at selve kommunebegrepet er knyttet til en fellesskapstanke – lokalsamfunnet og dets innbyggere skal selv stå for løsning av fellesoppgaver, både til hva det skal arbeides med og hva innholdet i oppgavene skal være. En viktig del av lokaldemokratiet handler om at det skal være en åpen og kritisk offentlig debatt som gir mulighet til å påvirke politiske beslutningsprosesser. I de kommende årene vil vi møte mange store samfunnsutfordringer, som er beskrevet i dette kunnskapsgrunnlaget. Dette vil føre til at vi står over for mange viktige, men tøffe valg og prioriteringer for å møte fremtiden. Samtidig påpeker Telemark fylkeskommune i sitt kunnskapsgrunnlag at et tøffere debattklima og et hardere offentlig ordskifte fører til at færre deltar i samfunnsdebatten. Dette er en utfordring vi må ta på alvor når vi planlegger frem mot 2040.

Et mål på hvor godt demokratiet fungerer er folks tillit til politiske institusjoner. Telemark fylkeskommune viser til resultater fra SSBs levekårsundersøkelse der vi ser at innbyggerne i Vestfold og Telemark i 2022 hadde en lavere tillit til kommunestyret/bystyret enn i resten av landet. Nasjonalt hadde 51 % høy tillit, mot 47 % i vårt eget fylke. Videre var valgdeltakelsen i Porsgrunn ved kommunevalget i 2023 lavere enn for landet som helhet.

Internett og sosiale medier gir mulighet for spredning av hets, usann informasjon og falske nyheter. I 2023 svarer fire av ti politikere i kommune eller fylkeskommune at de har opplevd hatefulle ytringer, trusler eller begge deler på en spørreundersøkelse i KS sin rapport fra 2023 om Hatefulle ytringer, trusler og desinformasjon mot folkevalgte. På landsbasis rapporterer 43 % av de som har opplevd dette at hendelsene har ført til endret atferd eller innføring av tiltak. Mange har for eksempel begrenset seg eller unnlatt å engasjere seg i et bestemt politisk tema. Godt over halvparten av de som har opplevd hatefulle ytringer eller trusler har vurdert å

slutte, mens 22 % faktisk har sluttet i politikken på grunn av dette. Hver tredje politiker som blir utsatt for hatefulle ytringer rapporterer at ytringene har kommet fra andre politikere.

Frivilligheten vil være avgjørende for å møte fremtiden. Frivillighet fremmer god folkehelse, inkludering og gir et viktig bidrag til lokalsamfunnet. Det finnes mange måter å drive frivillig arbeid, både som enkeltindivid og som en del av et lag eller en forening. Det er registrert nærmere 360 frivillige organisasjoner i Porsgrunn, som strekker seg fra kultur og idrett på den ene siden til krisehjelp og økonomisk støtte på den andre.

Det er færre som deltar i frivillig arbeid enn før, viser Frivillighetsbarometeret for 2023. Likevel har det de senere årene vært en oppgang, etter lav deltakelse under pandemien, og vi er omtrent tilbake på samme nivå som før 2019. Det er også en tendens til at de som deltar frivillig ikke ønsker å bide seg til verv eller drift av organisasjoner, men mer til kortvarige oppgaver og deltakelse på aktiviteter. De som engasjerer seg beskriver at det å være til nytte og bidra, det å ha en verdi for samfunnet, å jobbe med noe man brenner for, samt det sosiale som det som motiverer mest til å delta.

Et stort flertall av de spurte i frivillighetsbarometeret mener at frivillige organisasjoner er viktige for demokratiet og at kommunenes tilrettelegging for frivillige organisasjoner er viktig. Som det kommer frem tidligere i dette dokumentet er frivilligheten allerede en viktig bærebjelke for flere tjenester og aktiviteter innen for eksempel kultursektoren og for idrett og friluftslivet.

Statistikk

- Fire av ti lokalpolitikere oppgir at de har blitt utsatt for hatefulle ytringer og/eller konkrete trusler.
- På landsbasis rapporterer 43 % av lokalpolitikere som har opplevd hatefulle ytringer eller trusler at hendelsene har ført til endret atferd eller innføring av tiltak. Dette er en økning på seks prosentpoeng sammenlignet med 2019.
- Valgdeltakelsen sank i fylkes- og kommunevalget i 2023, og deltakelsen var lavere i Porsgrunn (60,4 %) enn i landet som helhet (62,4 %).
- 62 % av nordmenn har drevet frivillig innsats i løpet av de siste 12 måneder
- Det er registrert 356 frivillige organisasjoner i Porsgrunn kommune

Utfordringer

- Færre deltar i samfunnsdebatten enn før som følge av blant annet utbredt hatefulle ytringer og trusler mot folkevalgte
- Befolkningen i vårt fylke har lavere tillit til folkevalgte enn i landet som helhet
- Det er færre som deltar i frivillig arbeid enn før, og færre ønsker å forplikte seg langvarig
- Det er lavere valgdeltakelse i Porsgrunn enn for landet som helhet
- Demokratiet er i tilbakegang og ytringsfriheten er under press

Styrker/Muligheter

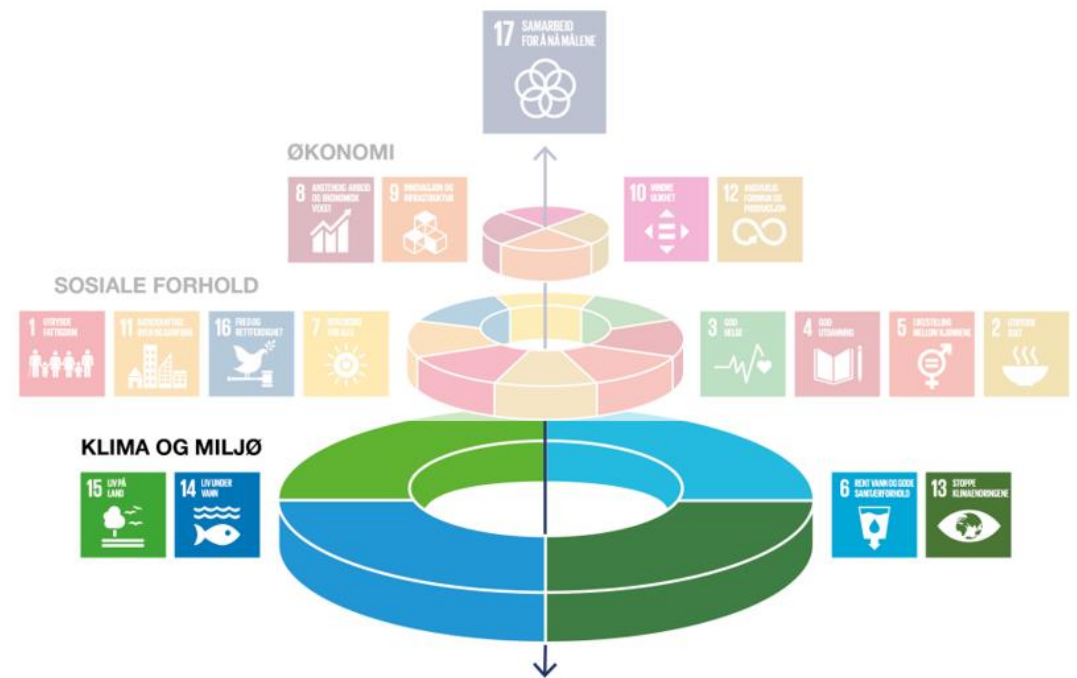
- Rekruttering til frivillig arbeid vil fremme god folkehelse, inkludering og gir et viktig bidrag til lokalsamfunnet
- Tettere samarbeid mellom offentlige myndigheter og frivilligheten - spesielt med tanke på tilrettelegging fra kommunen
- Flere friske eldre gir et stort potensiale til deltakelse i frivillig arbeid
- Utvikle eller styrke digitale plattformer og verktøy for dialog og samhandling
- Mobilisere lokalsamfunnet til et inkluderende fellesskap
- Opprettholde en mangfoldig frivillighet

Kilder og mer om demokrati og deltakelse

- [Kunnskap om Telemark](#)
- [Hatytringer, trusler og desinformasjon mot folkevalgte](#)
- [Frivillighetsbarometeret 2023](#)

Klima- og miljømessig bærekraft

Klima- og miljømessig bærekraft handler om å "levere naturen tilbake i minst like god stand som vi overtok den fra forrige generasjon" – og at vi holder den menneskelige utviklingen innenfor planetens tålegrense.

Ifølge FNs klimapanel har menneskelig aktivitet ført til en global oppvarming på omtrent 1,1 grad, sammenlignet med førindustriell tid. Ifølge Klimapanelet er det hevet over enhver tvil at hovedårsaken er menneskeskapte utslipp av klimagasser og de menneskeskapte utslippene forsterker [drivhuseffekten](#).

Klimagasser som slippes ut blir tatt opp i atmosfæren, i havet (23%) eller av vegetasjon i landarealer (31%). De resterende 46 % blir værende i atmosfæren. Det naturlige opptaket av CO₂ på land og i havet, kan bli mindre framover som følge av blant annet klimaendringer og endret bruk av landarealer som avskoging. Noe som igjen kan føre til at klimaendringene forsterkes enda mer. Å stoppe klimaendringene er en forutsetning for å løse mange samfunnsutfordringer

Norge har satt mange klimamål for ulike år og ulike utslipp, og har internasjonalt forpliktende mål under Kyotoprotokollen og Parisavtalen for 2012, 2020 og 2030. Norge forpliktet seg til å redusere utslippene av klimagasser med minst 55 % i 2030 sammenlignet med nivået i 1990 under Parisavtalen. Siden 1990 har de nasjonale utslippene av klimagasser blitt redusert med 4,6%. De viktigste utslippskildene i Norge er olje- og gassutvinning, industri, veitrafikk og annen transport. [Skog og arealbruk](#) spiller en viktig rolle for klimaet, og gir både utslipp og opptak av klimagasser. Skogen tar opp store mengder klimagasser, og opptakene er vesentlig større i dag enn i 1990 som følge av blant annet aktiv skogskjøtsel i perioden etter andre verdenskrig.

Porsgrunn kommune var den kommunen i Norge med det største direkte klimagassutslippet i 2022. Det totale

direkte klimagassutslippet i Porsgrunn kommune har økt med ca. 8% siden 2009 (2022 tall). Selv om industrien i Porsgrunn har redusert sine utslipp med over 45% siden toppåret 2003 (norskeutslipp.no), stod industrien i 2022 for ca. 94% av det totale utslippet i kommunen (Miljødirektoratet). Dersom man ser bort fra utslipp fra industri og sjøfart har det vært en reduksjon av klimagassutslipp på ca. 19% i 2022 sett i forhold til 2009. De største utslippskildene sett bort fra industri og sjøfart i 2022 var veitrafikk (ca. 64%), annen mobil forbrenning (ca. 20%) og avløp og avfall (ca. 9%).

En elektrifisering av industrien vil kunne føre til en betraktelig reduksjon av klimagassutslipp i Porsgrunn kommune. Yara har f.eks. mål om å elektrifisere Yaras ammoniakkfabrikk på Herøya i Porsgrunn og fjerne ca. 800 000 tonn med årlige CO₂-utslipp, hvilket ville tilsvare rundt 35% av det totale utslippet fra Porsgrunn kommune. Per i dag er et potensielt kraftunderskudd og mangelfull infrastruktur potensiell flaskehals for bedrifter. Energikommisjonen (NOU 2023:3) konkluderte med at det vil kreve et taktskifte i utbyggingen av ny fornybar kraftproduksjon og infrastruktur for å holde oppe kraftbalansen og oppnå klimamålene i 2030.

I Kraftløftets regionale kunnskapsgrunnlag for Vestfold og Telemark blir det vist til at Lede har tilknytningssaker som gir en økning i kapasitet på ca. 4 500 MW, fra dagens makslast på 1 996 MW til ønsket kapasitet på 6 496 MW. I tillegg kommer det frem at det er ytterligere behov som av ulike årsaker ikke er meldt inn. I tillegg til nettutbygging vil økt produksjon av fornybar energi i område der det i dag er kraftunderskudd bidra til ei effektivisering av strømmettet. Porsgrunn har sammen med Bamble størst kraftunderskudd. Tilgang på kraft er avgjørende for den kraftkrevende industrien i Grenland,

både for å holde oppe konkurranseevnen og de kortsiktige og langsiktige målene industrien har sett seg for å lykkes med det grønne skiftet.

Alle energiprosjekter har kostnader, fra rene økonomiske kostnader til naturinngrep og andre interessekonflikter. Det er en utfordring fremover mellom det å bygge ut mer fornybar kraftproduksjon og infrastruktur og samtidig ta vare på natur. I Porsgrunn er det områder med utvalgte naturtyper og rødlistede arter. All energiproduksjon og tilhørende overføringsnett vil ha konsekvenser for naturmiljøet i større eller mindre grad. Det er derfor viktig at naturen ivaretas på best mulig måte i utviklingen av kraftproduksjon og infrastruktur.

Klimafotavtrykket til Porsgrunn kommunes egen virksomhet har et overordnet mål at eget utslipp skal reduseres med 30 % innen 2025, sett i forhold til 2015. Det var en økning i utslipp fra referanseåret 2015 til 2022 på 3 %. Deler av økningen skyldes endring i beregningsmodellen til Asplan Viak fra og med 2022. Om den gamle modellen hadde ligget til grunn hadde det vært en reduksjon i utslipp fra referanseåret 2015 til 2022 på 1 %. Det påpekes også at Asplan Viak sin modell påvirkes av prisøkning på f.eks. strøm og matvarer som gir høyere utslippstall. Inflasjonen i 2022 fører dermed til høyere utslippstall selv når reelt forbruk er redusert.

Utfordringer

- Kraftmangel - Manglende tilgang på kraft vil påvirke etableringen av nye bedrifter med grønne løsninger. Tilgang på ren fornybar energi i tilstrekkelige mengder er en nødvendig forutsetning for å få redusert klimagassutslippet fra industrien.
- Nett og Infrastruktur - Strømnettutvikling tar i dag for lang tid, og det er behov for raskere utbygning av nettet. Det nåværende systemet er ikke proaktivt med tanke på utvikling. Konsekvensene av dette er at kommunen vil gå glipp av ny industri og næring. En økt satsing på oppgradering og utbygging og løsninger for å effektivisere strømnettet er viktig.
- Veitrafikk - Utslippene fra veitrafikk er redusert siden 2009, men veitrafikk, og særlig personbiler, er fortsatt en betydelig kilde. Selv om andelen fossilfrie kjøretøy øker, er det utfordrende å redusere utslippene fra veitrafikken ytterligere. En annen utfordring er at fossilfrie kjøretøy også påvirker luftkvaliteten og folkehelsen.
- Arealomdisponering - Omdisponering av skog og myr til andre formål bidrar til klimagassutslipp og negative konsekvenser for naturmangfold og økosystemtjenester. Omdisponering av jordbruksarealer kan øke presset på nydyrking av karbonrike arealer som skog og myr. Natur som våtmarker, myrer, elvebredder og skog kan dempe effektene av klimaendringer, og er viktig å ivareta i arealplanleggingen.

Styrker/ muligheter

- Tilrettelegge og samarbeide med industrien, kraftprodusenter og nettselskap for å finne de beste løsningene
- *Veikart for en klimapositiv industriregion* ønsker å gjøre Grenland til verdens første klimapositive industriregion innen 2040.
- Elektrifisering av eksisterende industri som Yara vil kunne føre til betraktelig reduksjon i klimagassutslippet
- CCS-prosjektet Langskip i Brevik: et karbonfangstanlegg ved Norcem Brevik som skal redusere klimagassutslippet fra fabrikk
- Nye transportmuligheter sjøveien. Yara Birkeland er verdens første elektriske og autonome containerskip med null utslipp. Skipet kan erstatte 40 000 reiser med fossile lastebiler i året og går mellom Herøya og Brevik. Yara Eyde vil bli verdens første containerskip på ren ammoniakk og er planlagt å gå mellom Brevik og Europa. Frakt av gods over sjø og jernbane reduserer klimagassutslippene, sparer veinettet og bedrer trafiksikkerheten.
- Kommunen kan se på muligheten for å legge konkrete strategiske grep for utslipp fra egen virksomhet, spesielt i forbindelse med investeringer.

Kilder og mer om klima:

- [Årsrapport for Klima- og energiplan 2022](#)
- [Energikommisjonen NOU 2023:3 Mer av alt – raskere](#)
- [Klimautvalget 2050 NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp - Veivalg for klimapolitikken mot 2050](#)
- [LO og NHO - Kraftløftets Vestfold og Telemark](#)
- [Miljøstatus – Klima](#)
- [Miljødirektoratet - Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker](#)
- [Powered by Telemark](#)
- [Statnett - Konseptvalgutredning Nettforsterkning mellom Sørlandet og Østlandet](#)
- [Strømprisutvalgets rapport «Balansekunst»](#)
- [Telemark fylkeskommune - Kunnskap om Telemark](#)
- [Utslipp til luft i Norge - Landbasert industri](#)
- [Yara - Yara fortsetter arbeidet med å kutte Norges største punktutslipp](#)
- [Yara - Yara Birkeland](#)
- [Yara - Verdens første ammoniakkdrevne containerskip](#)

Livet på land og i vann

Livet på land

Verden skal håndtere to store, sammenkoblede kriser samtidig; klimaendringer og tap av natur. Tap av natur og arter ødelegger økosystemene som menneskene er avhengig av. Tap av natur og arter skyldes ødeleggelse og forringelse av leveområder gjennom bruk og endret bruk av arealer, forurensning, overhøsting, introduksjon av fremmede arter og klimaendringer. Det å ta vare på og restaurere økosystemene er nøkkelen til å stanse tap av natur.

Naturavtalen fra 2023 skal bidra til å stoppe den menneskelige ødeleggelsen av naturen, og begynne å gjenopprette det som allerede har gått tapt. Avtalen har fire mål og 23 delmål, som alle land på FNs konferanse om biologisk mangfold (COP15) forpliktet seg til å nå innen 2030. Et av målene er å verne 30 % av all natur på land samt verne eller bevare 30 % av verdens hav, innsjøer og elver innen 2030. Det er også mål om 30 % av all natur som er delvis ødelagt skal være restaurert innen 2030.

Skogen spiller en vesentlig rolle i den pågående naturkrisen. Den har et høyt biologisk mangfold, tar opp CO₂ og virker som en buffer mot flom, erosjon og jordskred. Fra 1990 til 2019 har det blitt bygget ned over 1500 km² med natur, beiteområder og dyrket mark. De to viktigste driverne bak nedbyggingen er bebyggelse og veier.

Porsgrunn kommune er rikt på utvalgte naturtyper og sjeldne arter som følge av vår unike geologi, klima og topografi. Kalkområdene i Porsgrunn gir en spesiell vegetasjon og er habitat for en mengde kalkkrevende, sjeldne planter. Porsgrunn er f.eks. en av de kommunene i Norge som har størst utbredelse av den utvalgte naturtypen kalklindeskog. Skogene er svært viktige for en del helt spesielle og sjeldne soppsamfunn, og vi har et særskilt internasjonalt ansvar for å ta vare på

naturtypen. En annen viktig naturtype er åpen grunnlendt kalkmark som har store naturverdier med betydning for en rekke truede arter. Ifølge artsdatabanken er det mer enn 20 kritisk truede arter og ca. 70 sterkt truede arter i Porsgrunn kommune.

Kommunen har ansvar for at naturen forvaltes slik at planter og dyr som finnes naturlig i kommunen, skal sikres i levedyktige bestander. Man skal også ta vare på den variasjonen som finnes i naturtyper, landskap og geologi.

Kommunen er attraktivt som bosted og fritidsområdet. Det er viktige rekreasjonsområder som bidrar til god helse, trivsel og livskvalitet. Samtidig har kystområdene høyest variasjon i naturtyper og forekomster av truede arter, og naturmangfoldet er i dag under press. Utbygging av fritidsboliger og industri reduserer allmennhetens tilgang til strandsonen, og økt bruk truer naturmangfoldet langs kysten.

Livet under vann

Vann er livsmiljø for en lang rekke levende organismer, fra planter og insekter til fugl, fisk og pattedyr. Åpne bekker og vann er viktig for naturmangfold, som landskapselement og som naturlig rensesystem. Kantvegetasjon, elvebredder og flommark har stor betydning for økosystemet i og langs vassdrag. De kan også bidra til å redusere erosjon og dempe flom. I tillegg bidrar åpne vannsystemer til å håndtere overvann og dempe flom, en funksjon som blir stadig viktigere med økende klimaendringer. Men livet i vann er ofte sårbare for endringer som følge av utslipp eller inngrep i naturen. Porsgrunn kommune omfattes av Helhetlig plan for Oslofjorden. Fjordene her er av Norges mest artsrike fjorder, med et høyt antall registrerte truede arter og naturtyper. Som følge av menneskelig aktivitet er miljøtilstanden blitt betydelig svekket gjennom de siste tiårene.

Porsgrunn har totalt 34 elver, innsjøer og kystvann som defineres som vannforekomster. Disse vannforekomstene er fordelt på tre nedbørsfelt som igjen er med på å danne vannområder. Vannområdene i Porsgrunn er Skien- Grenlandsfjordene, Horten- Larvik og Siljan- Farrisvassdraget, som igjen er en del av Vestfold- Telemark vannregion.

Vannforekomstene danner grunnenheten for vannforskriften, der det langsiktige målet er å sikre mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av forekomstene. Alle vannforekomster skal ha en definert miljøtilstand etter Vannforskriften, der målet er god tilstand for alle forekomster og beskyttelse mot forringelse.

I Porsgrunn er det kun 12 av 34 forekomster som har god eller svært god økologisk tilstand. De resterende har frist til 2033 til å oppnå minst god tilstand. Frierfjorden, som er en del av Grenlandsfjordene, er en av vannforekomstene hvor økosystemet er sterkt påvirket. Den kjemiske tilstanden i sjøbunnen er svært dårlig i Grenlandsfjordene. Årsakene til den svekkede miljøtilstanden er komplekse, men nitrogentilførsel fra avløpsrenseanlegg og avrenning fra landbruk utpekes som to av de viktigste forklaringene. Tilførsel av nitrogen, fosfor og partikler er langt høyere enn det fjorden naturlig håndterer, med påfølgende algeoppblomstring, tilslamming og fiske- og fugledød. Klimaendringene påvirker også miljøet gjennom endringer i avrenningsmønster, temperatur og ferskvannsinhold. De forsterker ytterligere effektene av lokale inngrep og påvirkninger. Miljøovervåking og avbøtende tiltak som rensing av nitrogen ved utslippsanlegg er kostnadskrevende for kommunene.

Fjordområdene i vannområdet Skien-Grenlandsfjordene er også i stor grad preget av forurensning fra tidligere industriutslipp, og sjøbunnen er sterkt forurenset av dioksiner og tungmetaller. På tross av store rensiltak

fra industrien og nedlegging av industribedrifter, viser overvåking av sjøbunnen, fisk og skalldyr at forurensningsnivåene er for høye. Sedimentene i fjorden inneholder høye konsentrasjoner av kvikksølv, dioksin og andre klororganiske forbindelser. Som en følge av dette er det innført kostråd i fjordene helt ut til Såstein/Mølen.

Et eksempel på et av de mest verdifulle marine økosystemene er ålegras som man finner i Porsgrunn. Ålegras har viktige økosystemfunksjoner og står derfor oppført på internasjonale lister over truede og/eller sårbare arter og habitater. Ålegrasenger er svært artsrike systemer som spiller en viktig rolle som oppvekst- og næringsområde for mange fiskearter bl.a. torsk, lyr og sjøørret. Tilbakegang og tap av ålegrassamfunnene kan derfor få betydelige økologiske og økonomiske ringvirkninger. Menneskelige aktiviteter som forurensning (utslipp av næringssalter, miljøgifter, o.l.) og fysiske habitatødeleggelser som mudring, utfyllinger og etablering av kaianlegg er blant de mest alvorlige truslene for ålegrassamfunnene.

Utfordringer

- Arealbruksendringer utgjør den største trusselen mot naturmangfoldet.
- Klimaendringer endrer levebetingelsene for biologisk mangfold.
- Fremmede arter og organismer er en av de største truslene mot naturmangfoldet på jorda. De kan føre til store problemer for miljøet, helsen vår og

økonomien. Problemene med fremmede arter er at de har stor konkurranse- og spredningsevne

- Utbygging av fritidsboliger og industri reduserer allmennhetens tilgang til strandsonen, og økt bruk truer naturmangfoldet langs kysten.
- Tilstanden i Grenlandsfjordene er svært dårlig og det er krevende både kostnadsmessig og praktisk å gjøre tiltak.
- Arealbruksendringer kan forventes å påvirke vassdrag, grunnvannsforekomster eller sjøområder.
- Nedbygging av kantvegetasjon, elvebredder og flommark kan føre til erosjon og økt flomproblematikk
- Utbygging av langs strandsonen truer naturmangfoldet i vann

Styrker/ Muligheter

- Nedbygging av arealer med natur bør unngås. Som hovedregel bør all omdisponering av arealer for bruk til infrastruktur, bebyggelse, energi, næringsliv, og lignende skje gjennom transformasjon og fortetting av eksisterende bebygd areal.
- Kommunen kan sette krav til arealnøytralitet og begrense utbygging i LNF-område i kommuneplanens arealdel
- Rammeverket for tiltak unngå – flytte – forbedre (UFF) i arealbruk bør ligge som føring for beslutninger
- Dersom man ikke kan unngå nedbygging, må den begrenses så langt det er mulig, og legges til arealer med lite karbonlager
- Kommunen kan se på mulighet for restaurering av natur.

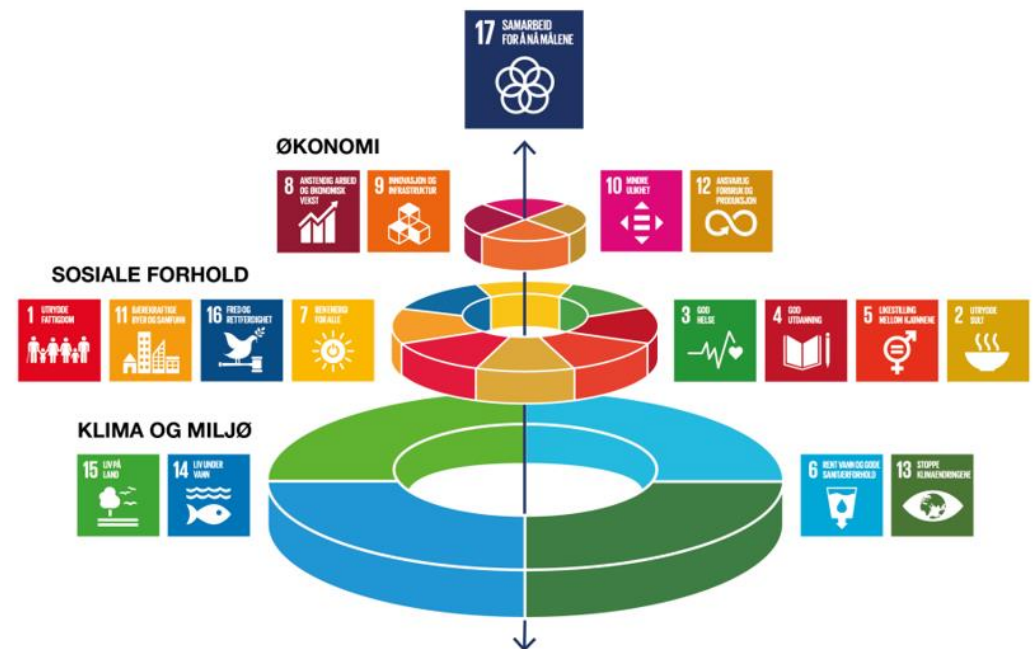
- Gjennom arealplanlegging kan kommunen bidra til å ivareta et godt miljø i vann og vassdrag, innsjøer, fjorder og sjøområder.
- Myndighetene har gjennom vannforskriften § 12 ikke anledning til å iverksette tiltak som forringer tilstanden i vannforekomstene.
- Dersom det etableres nye renseanlegg med blant annet nitrogenrensning vil det kunne ha en positiv effekt på vannmiljøet

Kilder og mer om livet på land og i vann:

- [Artsdatabanken - Kunnskapsbank for naturmangfold](#)
- [Det globale Kunming-Montreal-rammeverket for naturmangfold \(Naturavtalen\)](#)
- [Direktoratet for naturforvaltning - DN-rapport 8-2011 Handlingsplan for kalklindeskog](#)
- [Klimautvalget 2050 NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp - Veivalg for klimapolitikken mot 2050](#)
- [Naturbase](#)
- [Telemark fylkeskommune - Kunnskap om Telemark](#)
- [Miljødirektoratet - Veileder - Vannmiljø i arealplanlegging](#)
- [Lovdata - Forskrift om rammer for vannforvaltningen](#)
- [Vannportalen](#)
- [Vann-Nett Porsgrunn kommune](#)
- [Mattilsynet](#)

Kommunen som organisasjon

Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. I dette kapittelet ser vi på noen av de områdene som er særlig viktige for Porsgrunn kommune som organisasjon.

Kommuneøkonomi

Kommunene får sine inntekter fra rammetilskudd, skatteinntekter og lokale inntekter fra egenbetaling og gebyrer. Det økonomiske handlingsrommet er avhengig av hvordan vi forvalter de økonomiske ressursene, planlegger bruken og prioriterer. En bærekraftig økonomi er nødvendig for at kommunens skal være rustet til å møte fremtidens utfordringer.

Samfunnet er preget av urolige tider og usikkerhet om fremtiden. Mange trender påvirker oss; klimaendringer, flyktningestrømmer, ressursmangel, urbanisering og demografisk og teknologisk utvikling. Trendene vil treffe oss ulikt og variere fra kommune til kommune.

I årene fremover blir vi flere eldre. Antall innbyggere og alderen deres er det viktigste kriteriet for fastsettelse av rammetilskuddet til kommunen i dagens inntektssystem. Fordelingen av befolkningsveksten og effektene det har på antall innbyggere og alderssammensetningen i de ulike kommunene, er derfor svært viktig for utviklingen i kommunenes inntekter.

Flyktningregnskapet 2023 viser at ved årsskiftet 2022 var det totalt 45,9 millioner flyktninger i verden. Uro og krig fører også til at mange mennesker søker opphold i Norge. De siste årene har mange også kommet til Porsgrunn. Utviklingen medfører press på kommunens tjenestetilbud og flere oppgaver for kommunenes ansatte, men bidrar også til nye innbyggere i kommunen og innvandring er hovedårsaken til befolkningsveksten i kommunen.

Verden og Norge har opplevd mer ekstremvær med store materielle skader enn før. Prioriteringer og tilgang på ressurser kreves for å gjøre oss bedre i stand til å håndtere slike hendelser. De siste årene har vekst og -svingninger i renter, strøm-, mat- og andre priser spist en

større del av offentlige og private budsjetter og gjort den økonomiske utviklingen mer uforutsigbar.

Kommuneøkonomi i Porsgrunn

Porsgrunn kommune har et svært eksportrettet næringsliv. og en stor del av kommunens finansportefølje er plassert i globale verdipapirer. Økonomien i Porsgrunn blir derfor mer enn en gjennomsnittlig norsk kommune prisgitt utviklingen i verdensøkonomien.

En slik avhengighet vil også påvirke kommunens økonomiske handlingsrom, på godt og vondt. Parallelt vil også antall flyktninger, tilgang på ressurser, teknologisk utvikling og demografiendringer, påvirke oss.

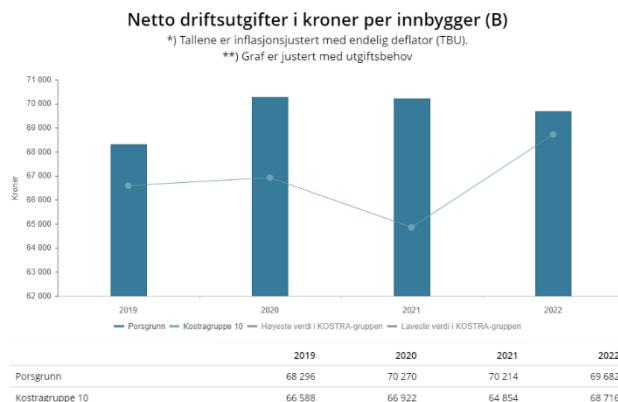
I årene framover vil alderssammensetningen i befolkningen endre seg mye, som vist tidligere i kunnskapsgrunnlaget. Nedgangen i andel barn og unge må tvinge frem en omprioritering fra oppvekst til helse og omsorg i kommuneøkonomien. Det blir også flere eldre per arbeidsfør. Økende behov for pleie og omsorgstjenester vil tvinge kommunen til omprioriteringer. Vi må selv sørge for egen alderdom og pårørende, frivillige lag og foreninger må inviteres inn til dugnad.

Økonomien i Porsgrunn kommune de seneste årene viser et økende merforbruk i driftsbudsjettet. Engangsbevilgninger, gode avkastninger på fond og riktig gjeldsforvaltning har medført et positivt driftsresultat, men driftsresultatet isolert sett viser at vi bruker mer penger på tjenestene enn de overføringene vi får fra staten. Økonomien vil ikke være bærekraftig om vi ikke snur trenden, slik at handlingsrommet åpnes og vi får bedre forutsetninger for å møte fremtidens krav og utfordringer.

Kommunen får hoveddelen av sine inntekter fra rammetilskudd og inntektsskatt. Skattenivået i kommunen er lavere enn gjennomsnittet og det påvirker også kommunens skatteinntekter. Kommunen får også inntekter fra eiendomsskatt, utbytte fra eierskap særlig i Skagerak Energi AS og avkastning på kommunens finansportefølje. Disse tilleggssinntektene gir et viktig bidrag til kommuneøkonomien og gjør at kommunen har et større økonomisk handlingsrom enn det som ellers ville vært tilfellet. Ulike typer brukerfinansiering er også viktig for finansiering av tjenestetilbudet til innbyggerne.

Kommunen har utgifter til produksjon av det mangfoldige tjenestetilbudet som tilbys. Sektoren med de største utgiftene er pleie og omsorgssektoren. Deretter følger oppvekstsektoren med barnehager, skoler og barnevern. Kommunen har også utgifter til en rekke andre områder som samferdsel, brann- og ulykkesberedskap, kultur og idrett, boliger, bygg og administrasjon. Utgiftene til vann, avløp, renovasjon og private plan-, og byggesaker dekkes gjennom gebyrinntekter.

Kommunen har i dag et utgiftsnivå i tjenestetilbudet som er relativt høyt. Tabellen nedenfor viser utgiftsnivået til Porsgrunn kommune ved netto driftsutgifter i kroner per innbygger de siste årene sammenlignet med gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 10, en gruppe bestående av kommunene med likt befolkningsantall som Porsgrunn. Forskjellen ble redusert i 2022 sammenliknet med foregående år.

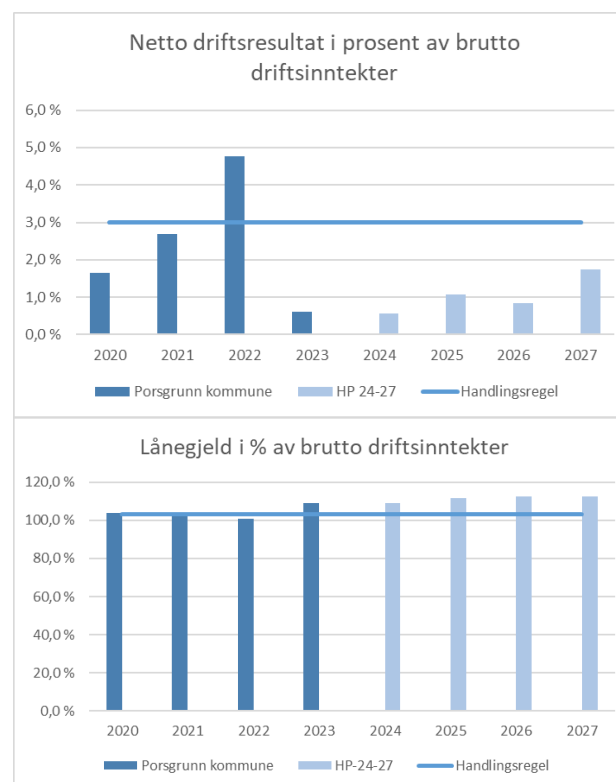
Kommunen har i årene vi har bak oss gjennomført investeringer i skoler, sykehjem og kulturhus. Nye bygg oppleves attraktive av så vel brukere som elever og pasienter, og ansatte. Moderne løsninger og standarder gir også mulighet til å produsere tjenester mer effektivt og med lavere energiforbruk. Lån har vært en viktig finansieringskilde for investeringene. Investeringene har derfor over tid medført en økning i gjelden og kommunen har nå et høyt gjeldsnivå relativt til inntektsnivået. Den betydelige renteøkningen de siste årene har gjort at kommunens renteutgifter har økt betydelig. En større andel av kommunens inntekter må nå settes av til å betjene gjelden.

Kommunens økonomiplanlegging og -styring skjer ut ifra økonomiske handlingsregler. Bystyret vedtok i 2021 følgende tre økonomiske handlingsregler:

- Minimum 3 % i netto driftsresultat
- Minimum 9 % i disposisjonsfond
- Maksimalt 103 % i lånegjeld

Alle måltallene er beregnet som andel av kommunens brutto driftsinntekter. De to figurene nedenfor er hentet fra Handlingsprogrammet 2024-2027. De viser

både historisk utvikling og forventet utvikling fremover gitt rådmannens budsjettforslag for to av handlingsreglene, den første og den tredje i listen over. Porsgrunn kommune har hatt relativt gode netto driftsresultat de siste årene, men høye driftsutgifter og renteutgifter medfører at det ventes lave resultater i årene fremover. Lånegjelden har vokst de siste årene og overstiger måltallet på gjeldsgrad på 103 % og utviklingen er ventet å fortsette de kommende årene fremover. Urovekkende utvikling for begge disse måltallene var grunnlag for iverksettelse av et prosjekt for å oppnå bærekraftig økonomisk utvikling for kommunen.

Utfordringer

- Merforbruk i driftsbudsjettet – gir begrenset mulighet til å omprioritere
- Høyt gjeldsnivå
- Identifisere og prioritere investeringer som bidrar til mer effektiv drift i årene fremover. Investeringer legger føringer for kommunens drift de neste tiårene. Dagens investeringer må derfor være tilpasset endringene i etterspørsel etter tjenester som vil komme de neste årene, særlig på grunn av demografiendringer.
- Tilgang på ressurser og riktig kompetanse
- Nødvendig omprioritering fra oppvekst til helse og omsorg
- Legge til rette for egenhjelp i alderdommen

Styrker/muligheter

- Penger på bok som gir oss mulighet til å tåle økonomiske svingninger. Må forvaltes riktig

Kilder og mer om kommuneøkonomi:

- [Folketallet vil krympe i 40 prosent av kommunene fram mot 2050 – SSB](#)
- [Flyktningregnskapet 2023 | Flyktninghjelpen](#)
- [Kommunefakta – SSB](#)
- [09588: Alle flyttinger til/fra hele landet, fylker og kommuner \(K\) 2002 - 2022. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)
- [Innvandrerandel på kommune kart – SSB](#)

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet er samfunnets evne til å **verne seg mot og håndtere** hendelser som truer **grunnleggende verdier og funksjoner** og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et utslag av tekniske eller menneskelige feil eller bevisste handlinger.

I Porsgrunn har vi vedtatt 5 strategiske mål for arbeidet med samfunnssikkerhet:

1. Porsgrunn kommune skal ha et samfunnssikkerhetsarbeid som beskytter befolkningen og samfunnsverdiene og bidrar til å forsterke og opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner, både på kort og lang sikt.
2. FN's bærekraftsmål er grunnleggende for arbeidet med samfunnssikkerhet, med spesielt fokus på målene om bærekraftige byer og lokalsamfunn og evnen til å stå imot og tilpasse seg klimarelaterte farer og naturkatastrofer.
3. Samfunnssikkerhet skal trekkes aktivt inn i all arealplanlegging og utbygging og skal være en integrert del av alle kommunens aktiviteter.
4. Porsgrunn kommune skal redusere risiko og sårbarhet gjennom vekt på forebyggende arbeid
5. Samvirkeprinsippet skal vektlegges særlig ved å ivareta et godt samarbeid med interne og eksterne samfunnssikkerhetsaktører, herunder storulykkebedrifter og frivillige organisasjoner.

Noen utviklingstrekk

Hvert 4. år revideres kommunens helhetlige ROS og det er flere tydelige utviklingstrekk de siste 10 årene, som er med på å danne grunnlaget for hvordan kommunen arbeider med samfunnssikkerhet og beredskap.

Klimaendringene gir oss mange utfordringer knyttet til blant annet tørke, som medfører økt fare for større skogbranner og påvirker bøndenes avlinger. Store nedbørsmengder i form av snø og regn, ofte kombinert med vind, medfører strømbrydd og påvirker fremkommelighet. Det er en utfordring at mange boenheter ikke disponerer en alternativ oppvarmingskilde, dersom kraftforsyningen faller ut.

En aldrende befolkning gir flere pleietrengende, samtidig som færre hender er disponible til å hjelpe. Koronaviruspandemien (Covid-19) som rammet oss tidlig i 2020, viser hvor sårbare kommunene er og hvor store konsekvenser den fikk for innbyggerne og kommunens tjenesteleveranser. Mangel på livsviktige medisiner er også en økende utfordring over hele verden.

Ny teknologi innen velferd, omsorg og kommunikasjon gir oss mange nye muligheter. Samtidig gjør den oss mer sårbare, dersom strømbrydd oppstår eller teknologien svikter av andre grunner.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen er gradvis forverret de siste årene. Kombinert med høyere kostnadsnivå og et høyt rentenivå, ser nok flere mennesker mørkere på

fremtiden enn tidligere. Vi ser også en betydelig flyktningstrøm som følge av væpnede konflikter i flere deler av verden.

Mye er positivt også!

Vi har gode og robuste reserveløsninger dersom vannforsyning eller kraftforsyning rammes. Bevissthet for egenberedskap er økende i befolkningen. Kommunen har et oppdatert beredskapsplanverk og det gjennomføres opplæring og øvelser hvert år. Vi disponerer gode støtteverktøy knyttet til krisehåndtering og kommunikasjon med befolkningen. Det er etablert en rekke samarbeidsarenaer med storulykkebedrifter, opplæringsinstitusjoner og nabokommuner som gir økt samvirke. Etableringen av Grenland Brann og Redning IKS gir oss en mer robust og sømløs beredskap i Grenlandsregionen. Det er inngått samarbeidsavtaler med flere frivillige organisasjoner de siste årene og disse utgjør en viktig ressurs og gir kommunen flere ben å stå på ved beredskapssituasjoner.

Mer om Samfunnssikkerhet og beredskap:

- [Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse og overordnet beredskapsplan for Porsgrunn kommune](#)
- [Samfunnssikkerhet i Grenlandskommunene](#)
- Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap sine råd til befolkningen